

Důsledky účasti ve vojenské misi na život veteránů

Martin Křeček

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin KŘEČEK**
Osobní číslo: **H118148**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Důsledky účasti ve vojenské misi na život veteránů**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- zjištění důsledků účasti vojáků v zahraničních vojenských misích na jejich život;
- navržení opatření, která by jim umožnila zmírnit případné negativní vlivy účasti na zahraničních vojenských misích na jejich život.

V rámci zpracování práce bude proveden kvalitativní výzkum vybraných účastníků zahraničních vojenských misí. Ke sběru dat bude použit nestrukturovaný rozhovor vlastní konstrukce.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dziaková, O. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009.

Herman, E., Doubek, P. *Deprese a stres*. Praha: Maxdorf, 2008.

Nakonečný, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009.

Paulík, K. *Psychologie lidské odolnosti*. Praha: Grada, 2010.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michal Vavřík, Ph.D.

Katedra společenských věd

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

MARTIN KŘEČEK

Jméno, příjmení studenta

Mosli Flešaj

Podpis

V Brně 29.4.2013

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V bakalářské práci na téma „Důsledky účasti ve vojenské misi na život veteránů“ jsem hledal odpověď na otázku, zdali mají účastníci těchto vojenských operací v dalším životě potíže, které by měli přímou souvislost s jejich účastí v těchto operacích. Stručně je charakterizována historie novodobých zahraničních operací, popsána psychologická a duchovní služba a dále péče, která je těmto lidem věnována. Součástí této bakalářské práce jsou rozhovory s přímými účastníky vojenských zahraničních operací, kterých se naše republika účastnila od roku 1989.

Klíčová slova:

Zahraníční vojenská operace, voják z povolání, veterán, zátěžové faktory, posttraumatická stresová porucha, psychologická služba, duchovní služba, komise pro rodinu

ABSTRACT

In this thesis called „The influences of the participation in a military mission on the life of veterans“ there I searched for the answer on the question if the participants in this military operations have some problems in their future life directly connected with the mission. There is briefly characterized the history of contemporary foreign operations, described psychological and spiritual service and the care devoted to these people. The dialogues with the participants in military foreign operations, in which our republic has taken part since 1989, are included in this thesis too.

Keywords:

Foreign military operation, a professional soldier, a veteran, load factors, posttraumatic stress disorder, psychological service, spiritual service, a commission for family

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval všem, kteří mi pomáhali při zpracování této bakalářské práce, zvláště pak doc. PhDr. Františku Vízdalovi, CSc., Mgr. Michalu Vavříkovi, Ph.D. V neposlední řadě svojí rodině za jejich podporu při celém studiu a nadporučici Mgr. Heleně Vrzalové za její cenné rady.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto

„K vítězství zla postačí, aby dobří lidé seděli se založenýma rukama.“

Edmund Burke

OBSAH

ÚVOD.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. ZAHRANIČNÍ OPERACE A JEJICH NOVODOBÁ HISTORIE	12
1.1 PRVNÍ ZKUŠENOSTI.....	12
1.2 NÁSLEDNÝ VÝVOJ ZAHRANIČNÍCH OPERACÍ.....	14
2. ZÁKLADNÍ POJMY	16
2.1 PSYCHICKÁ ZÁTĚŽ.....	16
2.2 ZÁTĚŽOVÉ FAKTORY PŘI VOJENSKÉ ČINNOSTI	17
2.3 POSTTRAUMATICKÁ STRESOVÁ PORUCHA	19
3. SLUŽBY V AČR.....	20
3.1 PSYCHOLOGICKÁ SLUŽBA AČR.....	20
3.2 DUCHOVNÍ SLUŽBA AČR	23
4. MINISTERSTVO OBRANY A PÉČE O VÁLEČNÉ VETERÁNY	27
4.1 ODBOR PRO VÁLEČNÉ VETERÁNY	27
4.2 PROJEKT PODPOROVANÝ ESF	28
5. VLASTNÍ AKTIVITA V PÉČI O VOJÁKY	30
5.1 KOMISE PRO RODINU	30
5.2 ÚKOLY KOPR.....	31
II. PRAKTICKÁ ČÁST	34
6. ZPRACOVÁNÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	35
6.1 ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	35
6.2 POPIS VLASTNÍCH ZKUŠENOSTÍ.....	36
6.3 ROZHOVOR Č. 1	41
6.4 ROZHOVOR Č. 2	43
6.5 ROZHOVOR Č. 3	45
6.6 ROZHOVOR Č. 4	48
6.7 ROZHOVOR Č. 5	50
6.8 ROZHOVOR Č. 6	52
6.9 ROZHOVOR Č. 7	54
6.10 ROZHOVOR Č. 8	56
6.11 ROZHOVOR Č. 9	58
7. ZÁVĚR.....	60
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
9. SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	63

Úvod

Dne 23. září 1990 Federální shromáždění Parlamentu České a Slovenské federativní republiky vydalo souhlas vyslání československé protichemické jednotky do oblasti Perského zálivu. Na základě tohoto rozhodnutí vyslala armáda ve dnech 11. – 14. prosince 1990 celkem 200 vojáků - dobrovolníků do Saúdské Arábie. Československá protichemická jednotka ¹se tak stala součástí koaličních vojsk a byla připravena plnit úkoly v souladu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN. Hlavním cílem vojenské operace pod názvem Pouštní štít bylo vytlačit irácká vojska z Kuvajtu. ²

Vysíláním vojáků do zahraničních operací přináší nejen čest, slávu a uznání naší zemi, ale i velký počet lidí, kteří si z těchto operací odnáší nejen přátelství, ale i zkušenosti, které při jiné lidské činnosti nezískali.

Do současné doby se účastnilo zahraničních vojenských operací přes 25 000 vojáků v různých částech světa³. Jsou to obyčejní lidé, kteří se dostávají do neobyčejných situací, jenž známe jen z akčních filmů. Vojáci účastníci se soudobých vojenských zahraničních operací řeší mnohem více psychologických problémů, než tomu bylo v minulosti. Jsou ovlivňováni prostředím, které je obklopuje, ve kterém plní své povinnosti, tak i vzdálenost od domova, která jim brání zapojit se do chodu společnosti, ze které byli vytrženi plněním svých povinností. A právě zde vyvstává povinnost naší společnosti, která by měla eliminovat možné selhání vojáka jako člověka nejen v běžných vojenských povinnostech, ale i jako občana, který má povinnosti vůči společnosti, rodině. ⁴

Já sám jsem v roce 1999 byl účastníkem vojenské mírové mise v jednotkách SFOR, pod názvem Operace Point Forge, která působila na území zničené Bosny a Hercegoviny. Hlavním úkolem bylo zajistit bezpečné podmínky pro návrat uprchlíků. K tomuto sloužilo pravidelné hlídkování a pozorování vytypovaných prostorů a objektů, dále pak zajištění demobilizace jednotek zneprátelených stran, jejich odzbrojení a kontrola stažení do kasáren, pátrání po hledaných válečných

¹ Protichemická jednotka byla složená z dobrovolníků, kteří byli vycvičeni pro zjišťování zakázaných chemických bojových látek.

² Kmenta Jaroslav, Valo Jan, Želinský Petr, Pouštní horečka, Praha: Želinský 1492, 1999, ISBN 80-238-3453-3

³ Ministerstvo obrany ČR, [on line], ze dne 12.2.2013

⁴ Dziaková Olga, Vojenská psychologie, Praha: Triton, 2009, ISBN 978-80-7387-156-7

zločincích, vyhledávání a následné zabezpečení masových hrobů obětí krutosti války. Účast na této misi poznamenala i mé určité životní období.

Nemalým důvodem, proč jsem se rozhodl pro výběr tohoto tématu je i má zvědavost, jestli a jak účast ve vojenské misi poznamenala životy jiných vojáků. Cílem mé bakalářské práce je hledat odpověď na otázku, zdali mají účastníci vojenské zahraniční operace (dříve označována jako vojenská nebo zahraniční mise) v dalším životě potíže, které by získali v souvislost s účastí v zahraniční operaci (zejména psychické, tak i se začleňováním do společnosti a adaptací na ni), jestliže ano, tak proč někteří účastníci tyto problémy mají a jiní účastníci takové potíže nemají.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ZAHRANIČNÍ OPERACE A JEJICH NOVODOBÁ HISTORIE

Zahraniční operací se rozumí výkon služby mimo území České republiky, během kterého voják plní úkoly ozbrojených sil.⁵ Nejedná se o žádné vyslání žoldáků do cizí země, kteří by plenili cizí území za účelem obohacení, rozšiřování hranice či podmanění cizího národu. V současné době jde zejména o zapojení naší republiky do globálního boje proti celosvětovému terorismu.

1.1 První zkušenosti

Při studiu dostupné literatury jsem otevřel i knihu s názvem Pouštní horečka⁶, na které se spolupodíleli tři přímí účastníci operace Pouštní bouře/Pouštní štít. Velice mě zaujal prolog této knihy.

„V osudovém okamžiku dvacátého století stojíte v písku saúdskoarabské pouště i vy, jako malá a plnohodnotná součást spojených mezinárodních sil, které jsou připraveny hájit právo všech národů a zemí světa na sebourčení proti tyranii a diktátu totalitní moci. Navazujete tím na tradice dobrovolníků československých legií, které stály u základů naší první svobodné Československé republiky, stejně jako na tradice bojovníků od Tobrúku a od Dukly. Naplňujete poslání a povinnosti, které vyplývají z tragické zkušenosti mnichovské dohody, jejíž obětí jsme se nestali pouze my, ale ve svém důsledku takřka celý svět. Naplňujete požadavek svobody pro všechny bez rozdílu, v jehož duchu se nese étos naší listopadové revoluce. Jste vyslanci nás i nově budované demokratické společnosti a jejich nových tradic.

Z tohoto prostého, ale na výsost lidského důvodu jste připraveni bránit svobodu druhých. Vaším úkolem navíc není životy brát, ale naopak životy chránit. Jsem z těch důvodů na vás hrdý, a tento pocit se mnou jistě sdílejí i všichni lidé dobré vůle v naší republice. V této vypjaté době dokážu své pocity těžko vyjádřit, ale věřte,

⁵ Srov. zákon č. 170/2002 Sb.

⁶ Kmenta Jaroslav, Valo Jan, Želinský Petr, Pouštní horečka, Praha: Želinský 1492, 1999, ISBN 80-238-3453-3

že v hloubi srdce jsme s vámi stejně jako vaše matky, vaše rodiny a vaši přátelé. Nepochybuji o tom, že své povinnosti dostojíte a budu se modlit, abyste se všichni vrátili co nejdříve zdraví domů.“⁷

V Lánech 15. ledna 1991 Václav Havel

Vrchní velitel ozbrojených sil ČSFR

„V době, kdy Vám zasíláme naše poděkování za Váš upřímný pozdrav nám, příslušníkům československé protichemické jednotky v Saúdské Arábii, se čas vyčkávání naplnil. Akce Pouštní bouře byla dnes v noci 17. ledna 1991 zahájena.

I když je pravdou, že její průběh nemusí naplnit vždy všechna očekávání, její konec tj. navrácení svobody okupovanému Kuvajtu je mimo pochybnost. V této souvislosti chceme zdůraznit, že my, vojáci, kteří jsme této akce zúčastněni v rámci mnohonárodnostních sil, si plně uvědomujeme, proč tak činíme. Víme, že svoboda je dar, který byl dán lidstvu do vínku, a nikomu, ani tomu nejmenšímu národu, nesmí být odepřena.

Děkujeme Vám za pozdrav, který nás všechny potěšil a ještě více povzbudil naše vojenské odhodlání.

Příslušníci československé protichemické jednotky. Saúdská Arábie.“⁸

Dne 17. ledna 1991, pár minut po půlnoci, vypukla válka v Perském zálivu. Operace Pouštní štít se změnila na operaci Pouštní bouře. Začala tak nová etapa účasti vojáků v řešení krizových situací v novodobých dějinách nejen českého státu, ale všech zemí, ve kterých naši vojáci působili. Naše země se tímto podepisuje pod celosvětový mír a přiklání se na stranu zemí, které bojují proti celosvětovému terorismu, který systematicky vyvolává strach ve všech koutech světa.

⁷ Pozdrav prezidenta a vrchního velitele ozbrojených sil ČSFR Václava Havla vojenské jednotce v Saúdské Arábii.

⁸ Depeše velitele Československé protichemické jednotky plk. Ing. Jána Valo prezidentu Václavu Havlovi, uveřejněné v knize Kmenta Jaroslav, Valo Jan, Želinský Petr, Pouštní horečka, Praha: Želinský 1492, 1999, ISBN 80-238-3453-3

1.2 Následný vývoj zahraničních operací

I přesto, že tuto operaci Pouštní štít/Pouštní bouře doprovázela a do dnešní doby doprovází spousta nezodpovězených otázek, rozhodla federální vláda svým usnesením č. 27 ze dne 16. ledna 1992 zahájení přípravy mise OSN⁹ na území bývalé Jugoslávie. Dne 7.3.1992 vstoupil v platnost mandát OSN pro ČSFR, následně 11.3.1992 vydalo Federální shromáždění souhlas k vyslání jednotky pod názvem operace UNPROFOR. Opět byli vybráni dobrovolníci, kteří prošli tělesnou, psychologickou a zdravotní prověrkou. Jejich následný výcvik byl realizován ve výcvikovém středisku v Českém Krumlově a o dva měsíce později začal československý prapor dobrovolníků plnit úkoly vyplývající z mandátu OSN na území bývalé Jugoslávie.

Současná Armáda České republiky se rodila právě v tomto hektickém období dělení tehdejší československé federace, kdy její mnozí příslušníci v oněch dnech sloužili v mírové misi UNPROFOR v praporu na území bývalé Jugoslávie v sektoru JIH po boku příslušníků z Francie a Keni anebo působili jako vojenští pozorovatelé OSN v Somálsku.¹⁰

„Dne 12.3.1999 byla Česká republika přijata jako oficiální člen Severoatlantické aliance. Právě v tento den jsem trávil přípravou na odjezd do Bosny. Byl to poslední víkend, který jsem trávil doma před odjezdem. Při loučení mně má babička pověděla, že mi patří nakopat zadek, že nevím, co mě čeká, a že kdybych poznal, co je válka, nikdy bych se takto nerozhodl. Její slova jsem pochopil až v průběhu mise.“

V dnešní době je naše armáda plně profesionalizována, je hlavní složkou ozbrojených sil České republiky a je zapojena do integrované vojenské struktury NATO. Jsme tedy součástí velké koalice, ve které plníme důležité úkoly pro zachování celosvětového míru. Účast v celosvětových konfliktech nám přináší

⁹ OSN (organizace spojených národů), založena 26.6.1945 v San Franciscu, se sídlem v New Yorku, cílem je zachování mezinárodního míru a zajištění mezinárodní spolupráce. Výkonným orgánem je Rada bezpečnosti OSN. Wikipedie [on line], ze dne 6.12.2012

¹⁰ Ministerstvo obrany ČR, [on line], ze dne 8.2.2013

nejen uznání, ale i spoustu lidí, kteří byli přímými účastníky těchto zahraničních operací.

Po návratu jsou účastníci označováni za válečné veterány. Podle zákona č. 170/2002 Sb. o válečných veteránech, ze dne 9. dubna 2002, je válečným veteránem občan České republiky, který po roce 1945 nepřetržitě, alespoň po dobu 30 kalendářních dnů jako příslušník ozbrojených sil nebo policie konal službu v místě ozbrojeného konfliktu, nebo službu v mírových operacích podle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem.

2. ZÁKLADNÍ POJMY

V této části bych chtěl čtenářům přiblížit pojmy, s kterými se v mé bakalářské práci může setkat. Jedná se zejména o pojem psychická zátěž, zátěžové faktory, posttraumatická stresová porucha.

2.1 Psychická zátěž

Psychická zátěž je označením celého souboru psychických stavů, které způsobují jedinci úzkost, frustraci a vyvolává situace nepříjemně pociťované vůbec. Je to doprovodná reakce při adaptaci na dané podmínky. Dle Paulíka je adaptace živého systému zajišťována jeho schopností neustále se vyrovnávat s nároky v určitém rozmezí a udržovat vnitřní rovnováhu (Paulík, 2010, s. 11). Psychickou zátěž může vyvolávat celá řada jevů. Pro ně se používá pojem stresor, neboli stresový podnět, který je aktivační jednotkou vzniku dané psychické zátěže. Označení konkrétního stresoru je vždy v souvislosti s konkrétním člověkem, konkrétní skupinou.

Dle Paulíka můžeme stresory rozlišit jako stresory reálné, tedy aktuálně ohrožující a rušivě působící faktory v životě člověka a stresory potencionální, tedy aspekty, které mohou vyvolat stres při dosažení určité intenzity, frekvence, kumulace nebo doby trvání, jako je např. hluk, chlad, nahromadění povinností, plnění úkolů při časové tísní. K faktorům, které mají rozhodující vliv na to, zda se potencionální stresory stanou reálnými, patří zejména:

- jejich subjektivní hodnocení – jedinec může relativně jednoduchou a neškodnou situaci vyhodnotit jako vysoce náročnou a ohrožující;
- individuální osobní charakteristiky, které působí na hodnocení zátěže (odolnost osobnosti, pracovní kapacita, intelekt, konstruktivní myšlení);
- používaný způsob vyrovnávání se se zátěží (coping, obranné reakce);
- přítomnost či nepřítomnost nepříznivých životních událostí;
- dosavadní zkušenosti jedince se stresem;

- sociální opora (dostupnost pomoci od ostatních lidí v okolí v případě potřeby);
- sociální status.¹¹

2.2 Zátěžové faktory při vojenské činnosti

Vojenská činnost je jednou z rozmanitých činností společnosti, která se vyznačuje specifickým předmětem, charakterem a podmínkami. Jsou pro ni příznačné typické sociální vztahy a vazby i sociálně psychologické procesy a jevy.

Obecně lze hovořit o dvou základních typech situací, které kladou zvláštní nároky na psychiku jedince:

- situace adjustačního typu, kdy situace vyžaduje přestavbu navyklého způsobu života a chování, tak, aby se jedinec do situace úspěšně vpravil;
- situace kreativního typu, kde jde o osvojení si nové zkušenosti k adekvátnímu vyřešení problémové situace.

Hlavním zátěžovými faktory, které se významně uplatňují ve vojenských činnostech, jsou;

- fyzické stresory vycházející z prostředí jako jsou, klimatické podmínky (teplo, chlad, vlhkost), vizuální podmínky (tma, šero, intenzivní světlo), akustické podmínky (nadměrný hluk, zvuk výbuchů, střelby, ticho), riziko výskytu infekčních nemocí, nadměrná fyzická námaha (pěší patrolování na dlouhé vzdálenosti), prostorová specifikace (práce ve výškách, neznámý terén);
- fyzické stresory vycházející z fyziologie člověka, např. spánková deprivace (nedostatek spánku, často přerušovaný spánek), stravovací diskomfort (nevyvážená strava, nepravidelný stravovací režim,

¹¹ Paulík Karel, Psychologie lidské odolnosti, Praha: Grada 2010, ISBN 978-80-247-2959-6

dehydratace), hygienický diskomfort, jednostranné přetěžování svalů a orgánů, zranění, nemoc;

- kognitivní psychické stresory, např. nejasnost, ztížená možnost komunikace, časový tlak, přetížení, deprivace, neohraňené nebo dlouhodobé čekání;
- psychické stresory emocionální, jako je prožívání strachu, úzkosti (doprovodné jevy smrti, poranění, selhání, ztráty), agresivní prožitky, prožívání mezilidských vztahů;
- komplexní faktory, které jsou označovány jako zajetí, věznění, výslechy a mučení, únik a přežití, práce s davem, ošetření raněných a traumatizovaných, narušení skupinové koheze, ztráty ve skupině,

Zátěžové faktory mohou v organismu vojáka vyvolávat stav, kdy je jeho integrita ohrožena a on musí zapojit své schopnosti na svoji ochranu. Voják v psychické zátěži reaguje jako celek. Proto narušení už jedné složky psychiky vyvolává změny v celém organismu. Obyčejně postihuje sféru prožívání (obava, strach, úzkost, tíseň), motorických projevů (nepružnost pohybů, narušení koordinace, svalová strnulost), kognitivních funkcí (narušená pozornost, selhání paměti, snížené vnímání), fyziologických funkcí (změny frekvence dýchání, omezená tělesná regulace tepla, vylučování hormonů, aktivita mozku), volních funkcí (celková ochablost, utlumení houževnatosti a průbojnosti, snížená iniciativa, odvaha, statečnost), ale i osobnosti jako celku (zhoršená adaptabilita, změny motivace, měna postojů a vztahů k okolí).¹²

¹² Psychologická příprava vojenského profesionála, Ředitelství výcviku a doktrín-odbor personalistiky, Vyškov, 2004

2.3 Posttraumatická stresová porucha

V průběhu plnění vojenských povinností mohou zátěžové faktory působit na osobnost vojáka takovou mimořádnou silou, která přesahuje jeho dosavadní zkušenost. Při této zátěži může dojít k narušení rovnováhy celého organismu. Reakce na takovou zátěž, se může projevat různou intenzitou a formou, kdy obvykle odezní během několika hodin či dnů. Intenzivnější narušení rovnováhy organismu může vyvolat reakci nastupující opožděně. Taková reakce je součástí posttraumatické stresové poruchy¹³.

Paulík uvádí, že v desáté revizi Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN-10; WHO, 1992) je poruchám adaptace věnován samostatný oddíl F43 nazvaný „Reakce na závažný stres a poruchy přizpůsobení“. Speciálně poruchami přizpůsobení se zabývá část F43.2 (MKN-10, s. 134-135). Vyznačuje se stavy subjektivní tísně a emočními poruchami, které narušují obvykle sociální fungování a výkon a vznikají v období adaptace na významnou životní změnu či následek stresové životní události. Při tom se předpokládá, že v zátěžové situaci je pro vznik adaptačních poruch podstatná individuální predispozice (vrozená nebo získaná náchylnost) nebo zranitelnost (Paulík, 2010, s. 38).

Vrzalová v psychologické přípravě (přednáškový text 2011) uvádí, že typickými projevy posttraumatické stresové poruchy jsou epizody opakovaného znovuprožívání traumatu v podobě živých vzpomínek, snů a nočních můr, při kterých se opakovaně vynořují dosud živé pocity ochromení a emočního oploštění. V tendenci vyhnout se myšlenkám či pocitům spojeným s traumatem se postižený vyhýbá určitým místům, dostavuje se pocit tupé hlavy, je přítomna amnézie na některé důležité aspekty události. Může se dostavit odtazítost od ostatních lidí, úbytek zájmu o dříve oblíbené aktivity, vyhýbá se činnostem a situacím připomínající trauma.

¹³ Paulík Karel, Psychologie lidské odolnosti, Praha: Grada 2010, ISBN 978-80-247-2959-6

3. SLUŽBY V AČR

S přibývajícím počtem vojáků, kteří prošli vojenskou zahraniční operací a zvyšováním nároků na jejich celkovou odolnost byl kladen velký důraz na rozvoj služeb, které se spolupodílí na vytvoření fungující bojeschopné armády, srovnatelné se západními zeměmi. Největší pokrok dle mého názoru dosáhla právě psychologická služba a duchovní služba Armády České republiky.

3.1 Psychologická služba AČR

V současnosti je psychologická služba nedílnou součástí dnešní moderní armády. Její místo je nezastupitelné. Podílí se s personální službou armády na výběru nových uchazečů do služebního poměru vojáka, pomáhá zvládnutí zátěžových situací při plnění bojových povinností, nebo při výskytu náročných, tragických událostí v osobním či rodinném životě. Působí v oblasti prevence rozvoje psychických obtíží, které mohou nastat v důsledku náročné vojenské služby. Studuje vztahy mezi vojáky, mezi vojáky a nadřízenými, chování vojáků při plnění povinností a podává návrhy k řešení problémů. Úzce spolupracuje s humanitní a duchovní službou.

„Vojkový psycholog je jen člověk, který chce pomáhat druhým lidem, aby si mohli pomoci sami“ (Dziaková, 2009, s. 11)

Z mého pohledu, by měl mít vojskový psycholog zkušenosti ze zahraničních operací, kde spolupůsobil při plnění povinností a naplňování mandátu. Aktivně se i podílel na sportovních či jiných aktivitách, při kterých vojáci tráví svůj volný čas. Psycholog by měl být brán jako rovnocenný partner, kamarád, na kterého se může kterýkoliv z účastníků obrátit a mohl mu pomoci v mezích svých kompetencí. Důležité je i to, aby zde zůstala vzájemná profesionální úcta vojáka k psychologovi a opačně.

Rozvoj vojskové psychologie

V letech 1991 až 1996 vojsková psychologie v České republice zažila vlnu vzestupu, a to pod vedením PhDr. Augustina Pixi, jenž ve funkci zástupce náčelníka personálního odboru GŠ AČR pracoval na projektu „Sociální řízení“, jehož součástí bylo i zavedení psychologie, sociologie a pedagogiky do systému armády, tzv. humanizace armády. PhDr. Pixa podporoval zavedení a obecné užívání pojmu „vojsková psychologie“, jenž měl zdůraznit jedinečnou odlišnost úkolů a cílů od vojenské psychologie (aplikované v rámci psychologických oddělení vojenských nemocnic) i od psychologie ve vojenském školství.

V roce 1992 působilo v rámci Psychologické služby AČR 70 vystudovaných vojskových jednooborových psychologů, přičemž kombinované odborné psychologické a vojenské vzdělání přinášelo výhody znalostí vojenského prostředí za předpokladu odborné kvalifikace k psychodiagnostice¹⁴ a psychologickému poradenství¹⁵ v prostředí vojenských útvarů. V tomto období bylo již pravidlem působení vojskového psychologa v rámci vojenských jednotek vyslaných do zahraničních operací (v operacích na území bývalé Jugoslávie), což bylo průlomové z hlediska získávání informací a zkušeností vojskových psychologů v oblasti vojenských operací jiného charakteru než je válka.¹⁶

Obecné cíle

Vojskový psycholog stojí mezi vojákem a potřebami armády. Dle Dziakové (2006), je to člověk, který podněcuje vojáky k naplňování obecných cílů vojskové psychologie, tedy:

- aby objevovali vlastní silné stránky i slabosti;
- aby se naučili využívat silných stránek osobnosti jak v práci, tak i v mezilidských vztazích;
- aby se chovali zdatně, efektivně a sebevědomě;

¹⁴ Rozpoznávání rozdílnosti ve stavu člověka v daném okamžiku vůči minulému stavu či v porovnání s jinými lidmi; Hartl Pavel, Psychologický slovník, Tercie 1996, ISBN 80-90 15 49-0-5

¹⁵ Činnost, dnes týmová (psychologové, pedagogové, sociologové aj.), zaměřená na překonání psychologických problémů jedince a rozvoj jeho osobnosti; Hartl Pavel, Psychologický slovník, Tercie 1996, ISBN 80-90 15 49-0-5

¹⁶ Dziaková Olga, Vojenská psychologie, Praha: Triton, 2009, ISBN 978-80-7387-156-7

- aby se prosazovali v uctivém soužití s druhými.

Charakteristika

V současné době psychologická služba je přizpůsobena pro podporu ochrany duševního zdraví, ke zvyšování psychické připravenosti a pro zlepšení života vojáků v činné službě a občanských zaměstnanců MO a AČR, k prohloubení prevence sociálně patologických jevů, k celkovému zkvalitnění práce vojenských psychologů a k zabezpečení potřebné kompatibility s psychologickými službami armád států Organizace Severoatlantické smlouvy.¹⁷

Psychologická služba plní v současné době tyto úkoly:

- podílí se na plánování a zabezpečení psychologické přípravy jednotlivců a jednotek AČR, zejména v procesu přípravy na výkon vojenské profese, při vojenském cvičení a nasazení v operacích na území České republiky i mimo něj;
- poskytuje odborné psychologické služby v souladu se všeobecně závaznými právními normami České republiky a interními normativními akty MO;
- zabezpečuje psychologickou podporu a péči vojenským profesionálům (vojákům z povolání¹⁸), občanským zaměstnancům a válečným veteránům, dle potřeby i rodinným příslušníkům uvedených skupin;
- ve školících a výcvikových zařízeních AČR realizuje výuku psychologie, psychologickou přípravu a výkon dalších psychologických činností v úzké součinnosti s veliteli, učiteli (lektory) a instruktory;
- podílí se na výběru uchazečů o službu vojáka z povolání, poskytuje služby personálním orgánům při podpoře profesního a kariérního rozvoje zaměstnanců resortu MO;

¹⁷ Rozkaz MO č.2 ze dne 10. Prosince 1999, zveřejněný ve Věstníku MO č.1/2000

¹⁸ § 2 odstavec 1 zákona č. 170/2002 Sb. Parlamentu České republiky o vojácích z povolání, schváleno dne 14.09.1999, s účinností od 1.12.1999. Uveřejněno v č. 76/1999 Sbírký zákonů na straně 3722

- zabezpečuje komplexní psychologickou diagnostiku s využitím standardizovaných metod a postupů;
- zabezpečuje psychologické poradenství, psychoterapii;
- odborně se spolupodílí na aktivitách prevence sociálně nežádoucích jevů v rámci AČR;
- spolupracuje s jinými službami v péči o lidské zdroje;
- spolupracuje s mimorezortními a zahraničními psychologickými pracovišti¹⁹.

3.2 Duchovní služba AČR

Duchovní služba byla v Armádě České republiky zřízena rozkazem ministerstva obrany České republiky Michala Lobkowicze č. 19. Ze dne 3. června 1998 a tento rozkaz nabyl účinnosti 22. června 1998.

Na základě Dohody o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konfederací byl v resortu ustanoven hlavní kaplan, který zahájil praktické naplňování této dohody u jednotek ozbrojených sil České republiky.²⁰

Charakteristika

Duchovní služba v armádě nemá za úkol hlásání víry, ale jde především o službu naslouchání, o službu spoluprožívání pracovních i osobních radostí i těžkostí v úctě k osobnímu tajemství každého, kdo se kaplanovi svěří. Vojenští kaplani jsou duchovní, které do jejich služby vysílají společně všechny křesťanské církve sdružené v Ekumenické radě církví²¹ a v České biskupské konfederaci²², aby ve vojenském prostředí sloužili všem, kteří o pomoc požádají.

¹⁹ Psychologická služba AČR, vojenská publikace, Praha 2006

²⁰ Duchovní služba Armády České republiky, [on line], ze dne 30.3.2013

²¹ Ekumenická rada církví ČR (ERC) je české sdružení křesťanských církví a náboženských společností, které má od 19. července 2005 formu „svaz církví a náboženských společností“ podle zákona č.

Motivem pro službu vojenských kaplanů je parafráze zásadní věty z dokumentu katolické církve Radost a naděje, která říká: „*Radosti a starosti vojáka jsou radosti a starosti vojenského kaplana*“.

„Tato služba je náročná a my vojenští kaplani jsme velmi vděční, že v ní nejsme sami, že mezi sebou vytváříme ekumenické společenství, jež nás posiluje; že máme jistotu podpory mnoha lidí z různých církví, kteří se za nás modlí; že ve vlastní modlitbě nalézáme Boží posilu. Velmi si vážíme také vzájemně se doplňující spolupráce s vojenskými psychology, vrchními praporčíky a se všemi, kterým leží na srdci lidský rozměr života vojáků a jejich rodin“ (Mons. ThLic. Tomáš Holub, ThD., poradce ministra obrany pro duchovní službu).

První vojenský kaplan v Armádě České republiky začal působit v české jednotce IFOR/SFOR v Bosně a Hercegovině v roce 1996. Na základě této pozitivní zkušenosti armády s vojenskými kaplany vznikla v roce 1998 dohoda mezi rezortem ministerstva obrany na straně jedné a církvemi sdruženými v České biskupské konferenci a Ekumenické radě církví na straně druhé, o duchovní službě v rezortu ministerstva obrany.

Kaplan je člověk, který je ochoten naslouchat. Pomůže všem, kdo si o pomoc požádá, nedělá rozdíly mezi věřícím a nevěřícím, mezi křesťanem a židem. Vše co mu povíte, je součástí mlčenlivosti.

Úkoly duchovní služby

- podporovat velitele všech stupňů v jejich odpovědnosti za naplňování a ochranu lidského rozměru života každého vojáka v činné službě a občanského zaměstnance (dále jen pracovníků rezortu Ministerstva obrany);

3/2005 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Sdružuje především nekatolické církve, ale spolupracuje i s Římskokatolickou církví a Federací židovských obcí. Zdroj Wikipedie , [on line], ze dne 28.2.2013.

²² Česká biskupská konfederace (ČBK) je stálý sbor katolických biskupů České republiky. Vznikla na počátku roku 1993, tedy k datu osamostatnění České republiky, kdy navázala na činnost Československé biskupské konfederace. Zdroj Wikipedie , [on line], ze dne 28.2.2013.

- nabízet pomoc při řešení osobních krizí i těžkostí, které vznikají v pracovním, osobním a rodinném životě pracovníků rezortu Ministerstva obrany;
- přispívat k rozvíjení a prohlubování demokratických tradic evropské kultury v rezortu Ministerstva obrany;
- vytvářet podmínky pro naplňování ústavně zaručených lidských práv, která souvisejí se svobodou vyznání pro pracovníky rezortu Ministerstva obrany ve všech situacích spojených s plněním jejich služebních a pracovních povinností²³

„Má osobní zkušenost s kaplanem je velice pozitivní. Dnes už ani nevím, jak se jmenoval. V době, kdy probíhalo bombardování Kosova, byl zvýšený stupeň bojové pohotovosti. A právě v této době byl kaplan nejvytíženější. Někteří vojáci dokonce požádali kaplana, jestli by je mohl pokřtít. Kaplan jim vysvětlil, že nemůže provést křest, ale že je na tento akt může připravit a po návratu do republiky se mohou v příslušné farnosti nechat pokřtít.

V době, kdy bezpečnostní situace byla ustálená, bylo nám povoleno si koupit pivo a opékat sele. Akce proběhla v prostoru ženijní roty. I zde si k nám přisedl kaplan útvaru. Seděl, povídal své zážitky z praxe, hrál na kytaru. Dokonce si dal pivo a k tomu si zapálil doutník. Zeptal jsem se ho, jestli to může a ukázal jsem prstem k nebi. Kaplan se usmál a pověděl, že sedí pod pergolou a není na něj vidět.

Slunce svítilo, ve stínu 38⁰C, blížil se podvečer. Posbírali jsme dřevo, koupil maso, nealko pití (v této době byla tvrdá prohibice) a slavili jsme letní vánoce. Mimo vojenské policie, která přišla provést kontrolu nad dodržování zákazu pití alkoholu a užívání drog, se dostavil i kaplan, který se účastnil naší celé akce. Jediné co odmítnul, byla půlnoční mše, která patří opravdu k Vánočním svátkům. Akce se zúčastnilo i družstvo anglických vojáků, kteří v tu dobu žili s námi na základně a plnili s námi společně úkoly v patrolách.

²³ Duchovní služba Armády České republiky, [on line], ze dne 3.3.2013

Také se kaplan účastnil plnění úkolů při patrolách. Jeho účast v patrole byla povolena v návaznosti na stupeň bezpečnosti a úkolech, které byly v průběhu patrole plněny. “

Duchovní služba a příprava vojáků do zahraničních operací

Duchovní služba Armády České republiky se také podílí na přípravě vojáků před výjezdem do zahraničních operací. Jedná se zejména o přípravu v rovině etické prostřednictvím etických seminářů, které jsou uspořádány dle kariérního vzdělávání. Základním principem etických seminářů je dodržování a vštěpování Kodexu etiky vojáka, který vyjadřuje tradiční vojenské hodnoty, které by měl dodržovat každý voják. Jedná se zejména o hodnoty jako je odpovědnost, obětavost, odvaha, věrnost a čest.

Cílem etických seminářů je přivést profesionálního vojáka k diskuzi o hodnotách životních i profesionálních a jejich uspořádání pro život. Zabývají se základním fungováním ozbrojených sil, do které neodmyslitelně patří loajalita a věrnost, nasazení vojáků u nás i v zahraničních operacích, dodržování mezinárodních úmluv a v neposlední řadě i vliv na rodinu a soukromý život vojáků. Věnuje se pozornost i otázkám rasizmu, morální integritě, zodpovědnosti, poslušnosti.

Etické semináře probíhají v méně formálním prostředí. Pro tyto účely se osvědčilo Pastorační centrum Duchovní služby AČR v Lulči u Vyškova. Výuka probíhá metodou zážitkové pedagogiky, která vtahuje účastníky do problémů pomocí zápletky, příběhu, hry nebo jiné aktivity. Jednou z nejdůležitějších součástí seminářů je tvůrčí diskuze, do které se mohou zapojit všichni účastníci semináře a za své názory není nikdo kritizován ani hodnocen.

Vedení seminářů je v rukou vojenských kaplanů, kteří úzce spolupracují i s vojskovými psychology. Dále spolupracují vrchní praporčíci, kteří reprezentují zejména velitelský pohled na vztahy a plnění úkolů, které mají podložené zkušenostmi z nasazení v konfliktech mimo naše území. Psychologové působí jako odborní poradci pro psychické procesy, které v průběhu vojenské služby probíhají a, mohou způsobit následky pro další život.²⁴

²⁴ Duchovní služba Armády České republiky, [on line], ze dne 3.3.2013

4. MINISTERSTVO OBRANY A PÉČE O VÁLEČNÉ VETERÁNY

Boj se světovým terorismem přináší nejenom uznání našemu státu, ale i povinnost naší společnosti k válečným veteránům. Jejich příprava s následným plněním úkolů mimo naší zemi je na určitou dobu vyřazuje z běžného života, který prožívají civilní občané. Můžeme se učit od zemí, které od Druhé světové války se účastní válečných světových konfliktů. Ale máme stejné sociální a ekonomické podmínky? I to vlastenectví se z našich obyvatel vytrácí. Pokud se jedná o fotbal nebo hokej, je každý druhý ochoten trávit spoustu čas u velkoplošné obrazovky s šálou v barvách země kolem krku. Kolik lidí z těchto by bylo ochotno bránit naši zem proti možnému terorismu. A právě pro ty, kteří byli ochotni část svého života věnovat světovému míru, bychom měli zabezpečit místo v naší zemi, které si zaslouží.

4.1 Odbor pro válečné veterány

Péči o válečné veterány a bývalé vojáky má za úkol Odbor pro válečné veterány, který je součástí organizační struktury Ministerstva obrany a je podřízený náměstkovi pro personalistiku. To, že si uvědomuje resort Ministerstva obrany důležitost péče o válečné veterány, je i spolupráce s Ministerstvem práce a sociálních věcí, které rozšířilo skupinu osob ohrožených sociálním vyloučením o válečné veterány.

Odbor válečných veteránů vydává osvědčení válečného veterána, zajišťuje příspěvky na lázeňskou péči a rekreaci, zřizuje domovy pro válečné veterány, pečuje o vojenské důchodce. Dále komunikuje s občanskými sdruženími, zajišťuje dotace nestátním neziskovým organizacím a poskytovatelům sociálních služeb. Mimo jiné poskytuje rekreační pobyty s ozdravným programem ve vojenských zařízeních, preventivní prohlídky, zdravotnickou ambulantní a specializovanou péči ve vojenských zdravotnických zařízeních.²⁵

²⁵ Ministerstvo obrany České republiky [on line], 3.1.2013

4.2 Projekt podporovaný ESF

Jeden z největších projektů pro novodobé veterány je „Začleňování válečných veteránů do civilního života s důrazem na uplatnění na trhu práce“, podporovaný Evropským sociálním fondem v ČR. Je zařazený do Operačního programu lidské zdroje a nezaměstnanost, integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce. Dle mého názoru je to jedna z nejdůležitějších forem pomoci. V civilním sektoru je těžké nalézt přiměřenou pracovní pozici, kterou voják zastával v armádě. Dokončení projektu je plánováno ke dni 30. června 2014.

Cíl projektu ESF

Cílem projektu je poskytnutí pomoci válečným veteránům s návratem do civilního života a uplatnění na trhu práce. Voják v činné službě vykonává svoji pracovní činnost na základě rozkazů, povinností plynoucích z jeho funkce, při kterých se dostává do situací, se kterými se běžný občan neseťká. Je tedy velice pravděpodobné, že po ukončení služebního poměru se ocitá v situaci, která není pro něho přirozená, a to postarat se sám o sebe ve smyslu najít si práci a sám se aktivně podílet na své budoucnosti.

Forma pomoci je zabezpečena v rovině psychologické poradny, pomoc při hledání zaměstnání, příprava na přijímací pohovory, tvorba osobního plánu, rekvalifikační kurzy a spolupráce s konkrétními zaměstnavateli.²⁶

Dle tiskové zprávy za rok 2012 „Naplnění projektu ESF“, ze dne 18.12.2012 vyplývá, že jako první se do projektu zapojili váleční veteráni, kteří navštívili poradenské centrum v Pardubicích, pod které spadá i kraj Královohradecký a Vysočina. Setkali se zde nejen bývalí vojáci ale i ti, kterým nebyl do budoucna prodloužen závazek, nebo se sami rozhodli ukončit činnou službu. Ze zprávy je patrné, že koordinátoři projektu úzce spolupracují s příslušnými úřady práce, při které získávají informace o požadavcích zaměstnavatelů. Osvědčil se i aktivita jakou je individuální personální poradenství, jehož náplní je získat důležité informace o osobnosti a potřebách účastníka projektu. Dále je oceňována komplexnost služeb, které jsou součástí projektu. Ze zprávy vyplývá, že do dne 18.12.2012 úvodním seminářem prošlo 102 klientů, z toho 65 jich podepsalo dohodu o další spolupráci

²⁶ Ministerstvo obrany ČR, sekce péče o válečné veterány [on line], ze dne 1.2.2013

a podílení se na projektu, prostřednictvím kterého by chtěli nalézt uplatnění na trhu práce. Individuálních poradenských pohovorů se konalo ve 153 případech, kdy někteří uchazeči byli opakovaně na tomto pohovoru. Pracovně diagnostických aktivit se zúčastnilo 35, bylo ukončeno celkem 7 rekvalifikačních kurzů a pro 3 bylo nalezeno zaměstnání. V databázi je zaregistrováno dalších 80 klientů, kteří do současné doby nepodepsali dohodu o účasti v projektu.

Hodnocení projektu by bylo v současné době předčasné. V mé práci se žádný z respondentů neúčastnil obdobného záměru. V době, kdy někteří ukončili činnost v armádě, nebyl žádný program, který by se zajímal přímo o válečné veterány.

5. VLASTNÍ AKTIVITA V PÉČI O VOJÁKY

Nejlépe se přijímá pomoc od přátel, od lidí, kteří vás pochopí a jejich pomoc je samozřejmostí a ne služební povinností, kterou stanoví předpis. Poskytnutí pomoci mezi vojáky je vždy i osobní záležitostí. V současné době je armáda na takové profesionální úrovni, že se pomoc dostane téměř ke každému vojákově. Ale co jejich rodiny? Pomoc rodině je i pomocí pro vojáka.

Setkáváme se s pomocí, kterou si zabezpečují vojáci sami. Různé skupiny vojáků společně sloužících u útvaru udržují přátelské vztahy i mimo službu. Pokud určitá skupina vyjíždí do zahraniční operace, druhá může poskytnout podporu rodinným příslušníkům, kteří na určitou dobu zůstávají sami. Je to na vzájemné domluvě a důvěře. Způsob pomoci není jednoznačně stanovena a není nijak organizovaná.

A právě zde se otvírá i prostor pro různé aktivity, které jsou podporovány přímo od útvarů. Aktivitám se meze nekladou, ale je důležitá iniciace ze strany zapálené osoby. Dle mého názoru se pro tuto organizovanou činnost nejlépe hodí právě vojenský psycholog, který má zkušenosti ze zahraničních operací, a má schopnost vcítit se do pocitů rodinných příslušníků i vojáka v sloužícího v zahraniční operaci.

5.1 Komise pro rodinu

V časopisu PSYCHOLOGIE DNES publikovala článek nadporučice Mgr. Helena Vrzalová pod titulem Komise pro rodinu (KopR), ve kterém popisuje jednu z vlastních aktivit vojenských útvarů, která prochází v současné době vývojem. Jde o servis pro vojáky vyjíždějící plnit úkoly zahraniční operace a pro jejich rodinné příslušníky. Důvodem vzniku je skutečnost odloučení a potřeba podpory a péče o vojáka a jejich rodinu, o jeho nejbližší, aby se měli kam a na koho obrátit v případě dotazu a potřebné pomoci. Do současné doby není jednotná koncepce této aktivity. Vše se odvíjí od zapálenosti lidí pro tuto činnost, vyčlenění finančních prostředků

a jasného projektu, se kterým jsou seznámeni vojáci a jejich rodiny před odjezdem do zahraniční operace.

5.2 Úkoly KopR

- řešit nečekané a aktuální problémy – reakce dětí na odloučení, oznámení tragické události v rodině;
- zabezpečit kontakt příslušníků rodiny s vojákem prostřednictvím pošty (balíčky), např. za využití vojenských letů (zásobovací a služební lety);
- realizovat telefonní kontakt příslušníka KopR s rodinou na základě zájmu a přání vojáka a jeho rodinných příslušníků;
- možnost řešení problémů, které vznikají v důsledku odloučení- nabídka odborné pomoci; v průběhu odloučení informovat o akcích KopR;
- v případě řešení náročných životních situací zprostředkovat komunikaci a podporu za pomoci styčného psychologa a psychologa působícího v zahraniční operaci;
- před vánočními svátky oslovit rodinu s nabídkou doručení vánočních balíčků;
- před návratem realizovat setkání rodinných příslušníků se styčným psychologem, který prodiskutuje úskalí a problémy spojené s návratem a poskytne informace jak situaci co nejlépe zvládnout.

Doporučené složení komise:

- zastupující velitel;
- kontaktní důstojník;
- právní služba;
- psychologická služba;
- duchovní služba.

V článku se lze dočíst o smyslu jednotlivých setkání. Podle Vrzalové smyslem prvního setkání je:

- navázání důvěryhodného kontaktu a spolupráce;
- seznámení s členy komise, kteří budou komunikovat a zprostředkovávat pomoc (konkrétní osoba je více, než pouhý hlas v telefonu);
- představení velitele kontingentu (označení zodpovědné osoby);
- prostřednictvím krátké prezentace přiblížit rodinným příslušníkům život v zahraniční operaci a seznámit je s podstatou plnění úkolů;
- nabídnout možnosti konkrétní pomoci a spolupráce na připravovaných aktivitách v době odloučení.

Následná setkání rodinných příslušníků v průběhu zahraniční operace je vzájemná podpora v době odloučení, věnuje se pozornost rodinným příslušníkům, podporuje se zpětná vazba k vojákům v zahraniční operaci prostřednictvím fotek, videa, obrázků, balíčků. Na základě zájmu rodinných příslušníků organizuje či podporuje komise další aktivity, např. setkání u kávy, den pro rodinu a děti, nebo kulturní a sportovní akce. V této fázi má velký význam setkání pod názvem „Příprava na návrat“. Toto setkání vede styčný psycholog, který upozorňuje na problémy spojené s návratem.

Posledním setkáním je setkání rodinných příslušníků a vojáků po návratu, kdy se může uplynulý čas strávený v zahraniční operaci a odloučení rodin formálně uzavřít. V této fázi Vrzalová uvádí, že pokud by byla vůle, setkání s rodinami může pokračovat nadále, pak ale tato služba přejde v každodenní péči o vojáky a jejich blízké a nebyla by spojována se zahraničními operacemi, ale mohla by být vnímána veřejností jako standardní péče.²⁷

Z mého pohledu bývalého účastníka zahraniční operace, je tento projekt dobrou cestou, jak částečně pomoci zmírnit možné nežádoucí dopady jak na přímého účastníka operace, tak i na jeho rodinu. Hlavní je informovanost členů rodiny, dostupnost k informacím, tak i financování této aktivity. Stále musíme mít na paměti, že voják je osobnost na určité sociální pozici, kterou zaujímá vůči ostatním lidem v naší společnosti. Okolí od něj očekává určité chování, které je v souladu s čestností, odvahou, oddaností, silou a odhodlaností. V očích dětí je neporazený a nesmrtelný,

²⁷ Čerpáno z materiálů poskytnutých vojskovou psycholožkou Mgr. Helenou Vrzalovou, ve zkrácené verzi publikované v časopisu PSYCHOLOGIE DNES, červenec 2012, číslo 7-8, 18. Ročník, Portál, s.r.o.

v očích rodičů je stále jejich zranitelné dítě, o které mají tendence pečovat a strachovat se. Myslím, že tato aktivita osloví spíše vojáky s rodinami a dětmi. Je těžké přimět vojáka, aby se otevřeně přiznal ke svým pocitům a požádal o pomoc druhého. I z tohoto důvodu považuji tuto aktivitu za velice prospěšnou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6. ZPRACOVÁNÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Ve své bakalářské práci jsem využil nestrukturovaného rozhovoru vlastní konstrukce. K tomuto způsobu průzkumu jsem se rozhodl z důvodu, že jsem předpokládal získání většího objemu dat. Nejprve jsem kontaktoval respondenty, které jsem chtěl využít pro svoji práci a sdělil jim cíl mé práce a způsob získání dat. Již při první kontaktu mi bylo jasné, že to nebude jednoduché. Jiná reakce byla u respondentů, kteří již nejsou ve služebním poměru vojáka jak u těch, kteří stále slouží v armádě. Jasně a srozumitelné otázky, by mohli dotazovaného zatlačit do koutu. A to právě nebylo mým cílem. Zejména u respondentů, kteří nadále slouží v armádě, se obávali možné negativní reakce, která by mohla uškodit jejich kariéře i přes to, že byli ubezpečeni, že právě oni byli účastníky mého průzkumu. I přesto, z dvaceti oslovených potenciálních respondentů, se zúčastnilo mého průzkumu pouze devět. Z těchto pouze jeden je v současné době vojákem z povolání.

6.1 Úvod k praktické části

K rozhovoru jsem využíval zejména místa, které si sami určili, většinou se jednalo o jejich domácího prostředí, ve kterém se cítili bezpečně. Pouze v několika případech byl rozhovor prováděn mimo domácí prostředí. Šlo zejména o restaurace, které navštěvují ve svém volnu a opět je určili sami. V jednom případě byl rozhovor proveden u nás doma. Vždy jsem byl s dotazovaným sám, nikdy u rozhovoru nebyla jiná osoba.

Při zpracování této bakalářské práce jsem se držel počátečních rad mého vedoucího práce, kde mi doporučil postup při zpracování teoretické části a poradil, kterých chyb se mám vyvarovat. Dále mě upozornil na výhody a nevýhody nestrukturovaného rozhovoru, se kterými se určitě při zpracování dat setkal.

Respondenti v mé práci jsou označeni číslicemi od 1 do 9, čímž jsem znemožnil jejich identifikaci. Není zde uvedena ani přesná lokalita, ve které žijí, kde pracují, nejsou uvedena jména rodinných příslušníků. Možná se to bude zdát příliš neformální, ale byla to jedna ze zásad udržení anonymity.

Před samotným rozhovorem jsem se nejprve předem ohlásil a dohodnul termín. Vždy jsem musel přihlédnout k pracovním povinnostem respondenta. Skloubit jsem musel i své pracovní a rodinné povinnosti. Časově to bylo náročné. Když jsem sečetl čas strávený cestováním a samotným rozhovorem, dostal jsem se i k deseti hodinám.

Vedení rozhovor jsem neměl jednoznačně naplánovaný. Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zdali mají účastníci vojenské operace v dalším životě potíže, které by měly souvislost s účastí v zahraniční operaci. Před zahájením rozhovoru jsem každého respondenta seznámil s cílem mé práce. Vysvětlil jsem jim jejich postavení a způsob mého záznamu rozhovoru. I přesto, že byli všichni upozorněni na způsob záznamu, ve dvou případech mi zpočátku respondenti nedůvěřovali, že si hovor nenahrávám. Když jsem jim ukázal svůj mobilní telefon, uvěřili mi.

6.2 Popis vlastních zkušeností

Nejprve bych chtěl popsat své zkušenosti, které jsem získal v období mého působení v zahraniční operaci, čím mi tato účast obohatila život a co si nesu v sobě, až do dnešního dne.

V době výkonu vojenské základní služby se naše republika účastnila první vojenské operace od ukončení Druhé světové války. Všichni základáci byli ohromeni vysláním našich dobrovolníků do této války. Po základní vojenské službě jsem hledal pracovní uplatnění. Stále mě lákala služba v armádě. V roce 1994 jsem nastoupil k bezpečnostní agentuře jako strážný. V tomto roce jsem se také oženil. Asi po roce jsem se vypracoval na místo vedoucího provozu. Zodpovědnost, kterou jsem měl za provoz firmy, byla vysoká. Zaměstnání jsem měl v místě bydliště. V roce 1995 se nám narodil syn. V této době vrcholila válka na území bývalé Jugoslávie. Kamarád, se kterým jsem chodil cvičit, se v roce 1997 přihlásil do mírových jednotek SFOR. Následující rok jsem udělal své velké rozhodnutí. Práce mi nepřinášela nic nového, plat nebyl vysoký a stále jsem hledal dobrodružství. Velkou roli sehrálo finanční ohodnocení, které bylo oproti průměrnému platu vysoké. Po domluvě s rodinou jsem podstoupil výběrové řízení do jednotek SFOR. Mé přijetí do služebního poměru

vojáka doprovázelo i velké štěstí. Z celkového počtu 2500 uchazečů, vybírali pouze 250 osob. Po podpisu dvouletého závazku jsem dostal povolávací rozkaz.

Přesně si pamatuji loučení s rodinou a odjezd do Moravského Krumlova, kde jsem strávil necelé dva měsíce, doprovázené tvrdým výcvikem. Výcvik probíhal v zimních podmínkách. Dlouhé pochody ve velkém mraze doprovázené nácvikem napadení protivníkem vysilovaly naše těla. Ale odhodlání vydržet bylo veliké. Nechyběla výuka k nástrahám, které čekali na nás v lesích, na cestách, v domech. Ale i v obyvatelstvu, které nesouhlasilo s účastí mezinárodních jednotek na jejich území. Velký význam se přikládal i zdravotnické přípravě, bez které by nikdo neměl vycestovat. Pokud bych nebyl schopen poskytnout první pomoc svému kamarádovi v mezích možností, je to jako bych ho sám zastřelil.

Vzpomínám si na jeden noční výcvik, kdy při simulovaném přepadení základny protivníků jsem šlápl na nástrahu. Šel jsem třetí v řadě, dva přede mnou. Prošel jsem stejným místem, našlapoval jsem do stejných míst, ale při jednom mém kroku se dostavil ohlušující výbuch doprovázený silným zábleskem. V první chvíli jsem neviděl ani neslyšel. Zkontroloval jsem si ruce, nohy, protřel oči a pokračoval dál. Tuto situaci jsme následně probírali až po ukončení výcviku. V případě ostré nástrahy bych nemusel přežít. Pokud ano, určitě bych měl devastující zranění, které by mě připravilo o nohy. Ani tato zkušenost mě neodradila pokračovat ve výcviku a odletět do Bosny.

Dne 18.3.1999 se naše skupina přesunula na letiště v Českých Budějovicích, kde jsme čekali na letadlo TU 150 B-2, které nás přepravilo do Zagrebu, kde na nás čekal už autobus, kterým, jsme pokračovali v další cestě. Po několika hodinách strávených v autobuse jsme dorazili do města Bosanská Krupa, které se nacházelo v údolí řeky Una. V době našeho příjezdu byla základna rozblácená, zbytky sněhu se rozpouštěli při teplotě, která se pohybovala kolem 10⁰C. Všudypřítomné vlhko nebylo příjemné. Po příchodu na rotu, kde jsme byli ubytovaní v unimobuňkách po čtyřech, jsme se zabydleli. Mazáci, kteří čekali na náš přilet, se těšili, že už poletí domů. Měli obavy z vyostřené situace, kdy se každým dnem očekávalo obsazení Kosova aliančními jednotkami. Toto místo se stalo mým domovem na celých 7 měsíců.

Byl jsem hned od počátku přidělen k mechanizované rotě. Naším hlavním úkolem bylo každodenní monitorování obsazeného území, udržování bezpečnosti obyvatelstva, kontrola srbské armády a jejich monitorování. Dále nám bylo sděleno, že v případě bombardování Kosova, bude naše rota přidělena jako záloha pro možné posílení jednotek, které budou následně obsazovat dobité území Kosova. Tomu také odpovídala další příprava. Díky těmto úkolům jsem byl stále v pohybu. Patrolováním v přiděleném území jsem poznával život a názory místního obyvatelstva, jejich mentalitu. Byla to země dvou tváří. Krajina, která obklopovala náš prostor, byla krásná. Na druhé straně zničené domy, nízká životní úroveň obyvatelstva nás zpočátku zarazila. Pracující ženy a bojující nebo opíjející se muži, to byl nejčastější pohled na místní obyvatelstvo. A mezi nimi pobíhající bezstarostné děti, které si hráli s polorozpadlými hračkami.

V průběhu účasti v misi jsem nezažil přímé ohrožení mého života. Alespoň si to myslím. Střelba na naši základnu, nebo na patrolu z velké dálky, pohyb v zaminovaném prostoru či rozběsněný dav lidí nepovažoval nikdo z nás za velké riziko. Člověk v tom žil a taky to tak bral. Při velkém provozu dnešní doby je i velké riziko vstoupit na přechod pro chodce, aniž bych se před tím rozhlédl.

V osobním volnu, kromě údržby osobní výstroje a výzbroje, jsem se jako každý věnoval sportu, sledování televize, psaní dopisů nebo deníků. Navazovala se nejen přátelství s členy jiných rot naše kontingentu, ale i s vojáky cizích armád. V našem případě s Angličany. V průběhu mise jsem získal několik přátel, které bych v běžném životě nikdy nepotkal. Zjistíte, jak se kdo chová v situacích, které jsou neobvyklé a v ničem se nepodobají, co zažívá člověk v běžném životě. Máte společné cíle, plně si důvěřujete. Takto získaná přátelství jsou na celý život.

V průběhu mise jsem začal pozorovat změny v mém manželském vztahu. Před odjezdem do mise náš vztah prodělal několik krizí, které se uklidnili, ale nevyřešili. Po návratu z mise jsem ukončil na vlastní žádost služební poměr vojáka s tím, abych se pokusil zachránit rozpadající vztah. Dnes už vím, že tento krok k ničemu nevedl. Spíše to urychlil. V této době jsem se potřeboval někomu vypovídat. K tomuto jsem využil svých kamarádů. Nenapadlo mě, že bych se mohl svěřit někomu jinému než jim. Nikoho jiného jsem ani nehledal, neměl jsem k nikomu jinému důvěru. Psychologická podpora nejen v armádě ale i v civilním životě, v době mého návratu, nebyla na takové úrovni, jako je dnes. Následovalo stěhování a rozvod.

Nejen rozpad manželství, ale i změny ve společnosti, v okolí, které jsem opustil v určitém stavu, je úplně někde jinde. Nic se nezastaví a nevrátí do doby před odjezdem do mise. Až při kontaktu se společností zjistíte, že tato není závislá na vás, ale vy na ní. Po dobu vaší nepřítomnosti se rozvíjela i bez vaší přítomnosti.

V průběhu adaptace na civilní život jsem na sobě pozoroval určité návyky, které jsem před misí neměl. Určitě byla u mě posunuta hranice strachu, ale naopak zvýšená nedůvěra a ostražitost. Reagoval jsem i na jazyk obyvatel zemí bývalé Jugoslávie, který jsem zaslechl na ulici. Na to, že se u mě projevují sklony k riskování, jsem byl upozorněn i při psychologickém testu u přijímacího řízení k policii. Dále se jednalo o návyky, které byly v misi samozřejmostí. Například zkracování si cesty přes trávník. I když by mi měl autobus ujet, cestu jsem si nezkrátil přes travnatou plochu, pokud zde nebyla vyšlapaná cesta. V misi jsem dával velký pozor na to, kudy chodím a do kterých míst pokládám nohu. Pokud jsem šel v neznámém prostoru, vždy jsem využíval cesty nebo prošlapané cestičky, které využívali domácí lidé nebo zvířata. Nebezpečí min byla vysoká. Další návyk, který v současné době považuji za zlovyk, je pití pouze balené vody. Vše se ale po krátkém čase odbouralo.

Při hledání pracovního místa jsem s počátku měl velký problém. Když jsem předložil životopis, spousta zaměstnavatelů si ráda poslechla příběh, který jsem prožil. Ale zaměstnat takového člověka se obávali. Místo mi nabídl můj bývalý zaměstnavatel, u kterého jsem pracoval před vstupem do armády. Finanční ohodnocení, které mi mohl poskytnout v té době, nebylo podle mých představ. Stále mě to lákalo zpět do armády nebo k policii. V této době mi stále běžela hlavou věta, kterou opakoval jedem z mých kamarádů;

„kdo nebyl, chce a kdo byl, musí.“

Myslet tím to, že kdo nebyl na misi, chce okusit dobrodružství a napětí, a kdo tento život jednou poznal, musí si jej ještě jednou z opakovat. Musím mu dát zapravdu.

V roce 2001 přišel velký zlom. V tomto roce jsem se podruhé oženil. V létě jsem podstoupil dvě výběrová řízení, jedno k armádě a druhé k policii.

Velké rozhodování přišlo v době, že jsem si mohl vybrat, kam bych chtěl nastoupit. Podmínky pro přijetí jsem splnil v obou případech. Vzhledem k tomu, že jsme čekali s manželkou přírůstek do rodiny, vyhrála policie. Tato mi nabídla nástup do služebního poměru o tři měsíce dříve. V současné době se zabývám drogovou problematikou. Při potírání drogové kriminality využívám nejen své zkušenosti získané v armádě, ale i informace, které jsem získal při studiu vysoké školy.

6.3 Rozhovor č. 1

Respondenta pod označením č. 1, znám od roku 1991. Je ženatý, má dvě téměř dospělé děti. Je spolumajitelem prosperující společnosti a žije poklidný rodinný život. Přimět jej k rozhovoru nebylo obtížné, ale získat jeho čas bylo poněkud náročnější. Rozhovor byl proveden v jeho domě, při jedné ze vzájemných návštěv našich rodin.

V roce 1990 vstoupil jako jeden z prvních do skupiny dobrovolníků, kteří se později účastnili operace Pouštní štít/Pouštní horečka. Pro vstup se rozhodl z touhy hledání dobrodružství. Byl mladý, svobodný, neměl žádné závazky. V té době neměl vůbec tušení, co by ho mohlo potkat.

Výcviku, kterého se účastnil, byl náročný. Nikdo neměl žádné zkušenosti s tak náročným úkolem, který je čekal. Ve Slaném proběhl základní stmelovací výcvik. Seznamovali se technikou, neustále nacvičovali chemické poplachy, zjišťování chemických látek v ovzduší.

Do Saúdské Arábie odletěl s jednotkou koncem roku 1990. Vánoce tedy trávil již v arabském pískovišti. Aklimatizaci zvládal dobře, až na pouštní blechy, které mu vadily. Po zabydlení v plátěných stanech a zabezpečení základny, začal provádět různé operační úkoly, včetně měření ovzduší a půdy ke zjištění přítomnosti bojových chemických látek. On sám nebyl přímo chemikem, spíše dohlížel na bezpečnost specialistů. O tom, co bylo jeho hlavním úkolem, nechtěl mluvit. Začátkem roku 1991, začalo přituhovat. Vzpomínal na to, jak byli vysíláni stále do větších vzdáleností od základny. Několikrát se dostal s kamarády do minového pole, které nebylo zaznamenáno v jejich průzkumných mapách. Při projíždění oblastí, kde prošla tvrdá válka, byly zničené domy, prach. Nikdy v životě nic podobného neviděl.

Po návratu do republiky sloužil ještě dva roky v armádě. Pamatuje si, jak velitel útvaru, ke kterému byl přiřazen, mu dával najevo, kdo je tady pánem. Bylo na něj pohlíženo spíše jako na blázna, než na vojáka, který by mohl předávat zkušenosti mladým vojenským adeptům. Dokonce na jednom nástupu mu před celým útvarem řekl, že mu na buzeráku nechá udělat takovou poušť, jakou ještě v životě neviděl. Že nebude stíhat ani počítat Tatry s pískem. Toto chování k jeho osobě mu nebylo příjemné.

„Takový raketový postup neměl ani Remek, když letěl do kosmu.“

Vzhledem ke svým zkušenostem měl rychlejší hodnostní postup, než bylo obvyklé. Opět mu bylo několikrát nadřizeným řečeno, že takový raketový postup neměl ani Remek, když letěl do kosmu.

Po dvou letech se rozhodl ukončit kariéru vojáka z povolání a odešel do civilu. Byl znechucen přístupem některých velitelů, kteří si ani nedokázali vážít vojáků, kteří nasbíraly zkušenosti ve vojenských misích mimo naši republiku. Na druhou stranu měl štěstí, že peníze, které vydělal v misi, neutratil. Za tyto si pronajal hospodu, kde začal své první podnikání. V tomto období si našel i svojí první přítelkyni, se kterou oženil a je sní dodnes. V současné době se zabývá tím, čím se vyučil, obchodováním.

Na svou účast v misi moc často nevzpomíná. Opravdové kamarády, které tam poznal, pomalu ztrácí. Několik jich již zemřelo na rakovinu. Jestli to má souvislost s Kuvajtem si netroufá říci, k tomu se nechtěl vůbec vyjadřovat. On sám problém jako takový nemá. Pouze mu jednou do roka natečou klouby na ruku. V životě si dosáhl svého a myslí si, že došel dál, než spousta jiných lidí z jeho okolí.

Po ukončení rozhovoru měl červené oči. Cítil jsem, že rozhovorem jsem u něj vyvolal vzpomínky na jeho kamarády, se kterými si už nikdy nepopovídá.

Dílčí závěr

Při rozhovoru byla znatelná mírná nervozita respondenta. Nikdy před tím jsem neviděl v jeho očích slzy. Tyto nepatřily přímo k událostem, kterých byl přítomen v Perském zálivu, ale kamarádům, kteří již nejsou mezi námi a na které si vzpomněl. Se zbylými kamarády se společně scházejí jednou ročně. Před ukončením rozhovoru jsem položil několik doplňujících otázek, zaměřených k teoretické části. Respondent č. 1 žije šťastným plnohodnotným rodinným životem, má dobře placené zaměstnání. Zkušenosti, které získal v průběhu mise, v civilním životě nijak nevyužívá.

6.4 Rozhovor č. 2

Respondent pod č. 2, je urostlý muž, ve věku 48 let. Jeho vizáž, v podobě dlouhých prošedivělých vlasů a vousů ve stejném barevném odstínu, připomíná divokého amerického motorkáře, než běžného středoevropana. V současné době žije sám. Z manželství má dvě dospělé dcery, které žijí svým životem.

Ve svých 27 letech byl již 5 let ženatý, měl dvě dcery. Už v roce 1991 sledoval se zaujetím naše vojáky, kteří působili v Perském zálivu. V roce 1992, kdy se začala formovat vojenská jednotka určena k vyslání na území bývalé Jugoslávie, navštívil Vojenskou správu v Břeclavi. Zde získal informace o možnosti účastnit se mise UNPROFOR v Jugoslávii. Za několik měsíců už byl v Českém Krumlově, kde se připravoval na výjezd do Chorvatska. Zde strávil 7 měsíců svého života.

Základna, která se mu stala domovem, byla situována v Chorvatské Korenici. Zde působil u mechanizované roty. S manželkou, kterou nechal s dětmi doma, byl ve spojení většinou přes poštu, která nebyla až tak pravidelná. Za celou dobu působení v misi, se dostal jednou na dovolenou. Při jedné z patrol v okolí města Vukovar, kdy dohlíželi na klidný odsun uprchlíků, narazili na jedno místo, které si pamatuje dodnes. V jednom betonovém sklepu, našli těla mrtvých dětí. To byl jeho emotivně nejsilnější zážitek. Nikdy by nevěřil, čeho jsou lidé schopni.

V průběhu pobytu byla jejich základna několikrát zasažena minometným granátem. Výbuchy byly součástí jejich pobytu. Když zaslechli zvuk letadel, schovávali se pod postel. Při plnění úkolů si způsobil zranění na pravém ramenní, které mu zajistilo jízdenku domů. Po ročním léčení a rehabilitaci, byl ze zdravotních důvodů propuštěn. S manželkou se začal hádat, uzavíral se do sebe. Důvodem k těmto hádkám, byl podle něj nejen jeho zdravotní stav, se kterým se nechtěl smířit, ale i pití, které upřednostňoval před rodinou. Několikrát navštívil psychologa, ale jeho pití bylo silnější. Nemohl se smířit s realitou, zejména s tím, že neměl práci. Dostával se do problému se zákonem. Během tohoto období se rozvedl. Peníze, které vydělal na misi, propil. Cítil se méněcenným. Hledal uplatnění, kde se dalo. Nikde ho nechtěli. Ke svému řemeslu svářeče se vrátit nemohl kvůli svému zranění.

Rok od rozvodu si našel konečně práci, která ho bavila. Získal místo řidiče nákladáku, kterého se drží dodnes. Dcery, které měl z manželství, nakonec

vychoval sám. Dnes je ve stádiu, kdy nevyhledává své bývalé kamarády, které získal v průběhu mise. Je rád sám v kabině svého kamionu, kde si žije po svém.

„Ještě dnes přeskakují čerstvé krtince.“

Před koncem rozhovoru mi s úsměvem pověděl, že ještě dnes, když uvidí čerství krtinec, tak jej přeskočí, nebo ho obejde. Reakce na mini. Reaguje trhavými pohyby na výbuchy drobné pyrotechniky a raději se tomuto způsobu zábavy vyhýbá.

Dílčí závěr

Respondent č. 2 v průběhu rozhovoru působil klidně, kouřil a popíjel pivo. Zkušenosti získané v průběhu mise v civilním životě nevyužívá. Z armády byl propuštěn ze zdravotních důvodů. To byl jeho největší zlom v životě. Celé dva roky nemohl po propuštění z armády najít práci. Tuto situaci řešil po svém, alkoholem, což vedlo až k rozpadu manželství. Snažil se své nadměrné pití řešit i návštěvou psychologa. Vše vyřešil čas. Po dvou letech si našel zaměstnání, které vykonává dodnes. Jako největší problém v životě od účasti v misi označil období, kdy hledal práci. S žádným s účastníků mise neudrží kontakt.

Podle výsledku rozhovoru bych u tohoto respondenta předpokládal, že u něj mohlo dojít k posttraumatické stresové poruše, což se projevuje při používání zábavné pyrotechniky, kdy se mu pravděpodobně vybavují výbuchy minometných granátů.

6.5 Rozhovor č. 3

Respondent pod označením č. 3, je mým dlouholetým známým. V současné době žije již několik let v USA. V období Vánočních svátků naší rodinu navštívil, a já využil jeho přítomnost v naší republice.

Narodil se na východě Slovenska. Po ukončení základní povinné docházky nastoupil na vojenskou střední školu, kterou ukončil maturitní zkouškou. Zařazen byl následně k vojenskému útvaru na Jižní Moravě. O dalším studiu neuvažoval. Když mu bylo 21 let, oženil se a rozhodl se zůstat na Moravě. Své rodiče měl 300 km od svého nového bydliště a nepřipadalo v úvahu, že by se jeho žena odstěhovala na východní Slovensko. V manželství se mu narodil syn. V roce 1995 ukončil kariéru vojáka z povolání. Měl velké neshody s velitelem praporu, který mu nechtěl povolit účast v misi. Po odchodu z armády marně hledal práci. Nejprve pracoval v bezpečnostní agentuře, kde nebyl moc spokojený. Téměř dva roky pracoval na jedné zemědělské farmě. Stále ho to lákalo zpět do armády, chtěl poznat dobrodružství a získat nějaké finance pro rodinu.

V roce 1997, ve svých 32 letech, podstoupil výběrové řízení do jednotek SFOR. V tomto období bylo jeho synovi 10 let. Po splnění všech procedur byl opět přijat k armádě a koncem roku 1997 dostal povolávací rozkaz. V průběhu výcviku v Moravském Krumlově, krátce před odletem do Bosny, se objevily velké problémy v manželství. Ne že by je dříve neměl, ale v čase odloučení od rodiny přerostly k rozchodu a během mise k rozvodu. Toto období bylo pro něj velice obtížné. Největší obavy měl z vývoje vzájemného vztahu se synem. Před misí měli k sobě velice blízko.

Samotná mise jako taková nebyla pro něj příliš náročná. Zvládal jí jak po fyzické tak po psychické stránce. Přinesla mu cenné zkušenosti, poznal nové prostředí, seznámil s novou vojenskou technikou. Získal nové přátele a to i z jiných krajín. Zkrátka načerpal ohromné množství informací. Jednu zkušenost, na kterou si občas vzpomene, byl pád vrtulníku přímo na základnu, kde sloužil. Záchrana raněných byl pro něj silným zážitkem. Během mise, asi po čtyřech měsících jeho nasazení mimo republiku, vstoupil v platnost rozvod, který proběhl v jeho nepřítomnosti. Poznal kamarády, kteří byli manželkami doslova okradeni. Největší obavy měl z toho,

jak se bude po návratu vyvíjet jeho vztah se synem. Před misí měli k sobě hodně blízko a v jeho zájmu bylo, aby rozvodem co nejméně trpěl.

Jeho pobyt v misi se prodloužil na deset měsíců. Před ukončením se zúčastnil několika pohovorů o možném dalším působení v armádě po návratu do vlasti. Tyto pohovory rozhodující vliv na jeho další život. Měl vážný zájem o profesionální službu v armádě. Nechtěl se vracet k zabezpečovacím útvarům, ale chtěl sloužit u speciálních jednotek, kde chtěl zhodnotit své získané zkušenosti. Atmosféru a velení u těchto jednotek v té době již považoval za 100 % profesionální. Během personálního pohovoru mu byla položena otázka, zdali má nějakou rodinu v zahraničí. Na to odpověděl, že pokud oni považují Slovenskou republiku za zahraničí, tak že tam má celou rodinu. Jak se později ukázalo, paradoxně to byl ten největší problém v další jeho kariéře. Připadalo mu to v té době směšné. V té době Slovensko, pod vedením Vladimíra Mečiara, směřovalo východně, kdežto Česká republika směrem opačným, k Evropě. Právě z tohoto důvodu mu byla možnost služby u speciálních jednotek zamítnuta. Tato zkušenost byla důvodem, kdy přestal uvažovat o České republice jako o své vlasti. V na území této republiky studoval, pracoval, strávil zde větší část svého života a po rozdělení Československa si zvolil právě české občanství. Přesto byl stále považován za cizince.

V průběhu rozhovoru několikrát opakoval;

„ kdo nezažil, neuvěří, ani nepochopí“.

Po návratu do republiky se cítil jako odkopnutý pes. Měl našetřené nějaké peníze, avšak byl pro něj problém najít solidní zaměstnání a začlenit se do společnosti. Bez pravidelného příjmu s neustálými obavami o budoucnost se prohlubovala propast ve vztahu s jeho synem. V roce 1999 odjel do USA, kde je dodnes. Zde si našel práci a vybudoval nový domov. Od roku 2008 je s ním i jeho syn.

Na svojí první a poslední misi velmi rád vzpomíná. Dokonce se již několikrát setkal s americkým kamarádem v USA, se kterým se seznámil právě v Bosně.

Dílčí závěr

Respondent č. 3 na období své vojenské kariéry vzpomínal moc rád. Získal nové přátele, se kterými je v kontaktu ještě dnes. Nový život, který si vybudoval i díky financím, které získal v armádě, si užívá. Mohl pomoci svému synovi, který získal díky němu doživotní zelenou kartu v USA. Po ukončení aktivní služby měl velký problém najít si práci, který by ho užívala. Politická situace po rozpadu Československa, která v naší zemi nastala, se mu nelíbila. Cítil se přebytečný v této společnosti. Odletem do USA mu začal nový plnohodnotný život.

6.6 Rozhovor č. 4

Respondent pod označení č. 4 žije v malebné vesničce pod Pálavskými vrchy. Žije se svými rodiči v rodinném domě, je svobodný, bezdětný, vlastní vinný sklep a lány vinohradu. Vyučil se v oboru automechanik, ve kterém nikdy nepracoval. V současné době pracuje u jedné firmy jako řidič. Rozhovor byl prováděn v jeho vinném sklepě, kde jsem mimo jiné v průběhu rozhovoru dostal přednášku o víně.

V roce 1999, ve věku 21 let, se společně s kamarády rozhodl, že si vydělají peníze v armádě. Nápad to nebyl jeho. V té době, se prováděl výběr dobrovolníků do mise SFOR. S kamarády podstoupil celou proceduru výběrového řízení. I přesto, že to jeho nápad nebyl, jediný byl přijat do armády. Výcvik podstoupil v Českém Krumlově. Zařazen byl do strážního družstva jako řidič. Jeho hlavním úkolem bylo zejména zásobování základny, nebo byl využíván jako strážný k ostraze základny.

Před ukončením mise mu bylo, vzhledem k jeho zkušenostem a dovednostem řidiče nákladních vozidel, nabídnuto místo vojáka z povolání ve funkci řidiče. Tuto nabídku odmítnul. Odmítnutí bylo z jeho strany podpořeno zkušeností s nadřízeným. V té době zastával názor, že může velet každý blb, co má hvězdy na rameni. O svém veliteli tvrdil, že nerozuměl podřízeným, nedokázal vést ani tak malý kolektiv, jako je družstvo. Tvrdil, že přístup velitele družstva nebyl profesionální a nedokázal je ničím zaujmout. Byl to trouba.

V průběhu mise získal několik kamarádů, se kterými se navštěvují dodnes. Neprožil žádnou událost, pro kterou by se budil ze spaní. Prostě si misi pochvaloval a hodnotil jí jako pohodovou. Svě zajímavé historky, které občas vypráví, nejsou ty, které by prožil přímo on sám. To jsou zkušenosti jeho kamarádů. Sám se přímo do terénu moc nedostal, vzhledem k funkci, kterou zastával.

Po návratu z mise se nahlásil na Úřadu práce. Práci si nehledal. Za peníze, které si vydělal, koupil starý vinný sklep, který pomalu opravoval. Při pravidelných návštěvách pracáku, si povídal s pracovníci o místě, kde strávil celých 7 měsíců. Ty ho poslouchali a pořád se na něco vyptávali. Dokonce si několikrát přišli historky poslechnout i pracovníci z jiných kanceláří. Tímto si u nich udělal menší protekci a celého půl roku jej neposlali do žádného zaměstnání. Jak říkal, peníze nepotřeboval, bydlet měl kde a živil jenom sám sebe. V současné době má sklep dostavěný, vystavěl

nad ním ubytování a pronajímá je turistům. Občas nad sklenkou vína prohodí nějakou historku z armády. Jak sám přiznal, někdy do vyprávění vloží nějakou tu kuriozitu, aby více zaujal.

Závěrem mi pověděl, že zkušenosti, které získal účastí v misi, v civilním životě nijak neuplatnil. Chvíli mu trvalo, než se opět zapojil do běžného civilního života. Uvědomil si, že po dobu sedmi měsíců, které strávil v Bosně, se čas v republice nezastavil a běžel stejným tempem jako jinde na světě.

Dílčí závěr

Respondent č. 4 si po návratu z mise užíval volno. Práci nehledal a volný čas věnoval svému koníčku, vinařství. V průběhu mise se nedostal do žádné situace, která by ovlivnila významně jeho život. Bylo to i funkcí, kterou zastával. Při doplňující otázce ve vztahu k psychologii či kaplanovi uvedl, že ty nepotřeboval.

6.7 Rozhovor č. 5

Za respondentem pod označením č. 5, jsem se vydal až do kraje Olomouckého. Pozval mne na farmu, kde se věnuje malému chovu koní a provozuje jezdecký oddíl pro okolní děti. Zde, v krásném prostředí provoněném koňským pachem, jsme si v klidu popovídali o životě. Měl na sobě kovbojský klobouk, koženou vestu a kalhoty, jako nějaký kovboj z divokého západu. Žije s přítelkyní, se kterou společně vychovávají svého malého syna.

Jako adolescent docházel na střední odborné učiliště v Kroměříži, kde se učil pracovat se zvířaty. Po ukončení školy pracoval na jednom statku v blízkosti svého bydliště. Když mu bylo 23 let, byla televize plná války v Jugoslávii. Rozhodl se podstoupit výběrové řízení a vstoupit do jednotek SFOR. V té době neměl žádné závazky. Neměl děti, neměl přítelkyni a nic ho v České republice. Chtěl dokázat, že má na to, aby se dostal do takové jednotky. Trénoval běh a snažil si zvýšit kondici. Příprava se mu vyplatila. V roce 1999 byl přijat do jednotek SFOR a cítil na sobě, že všechno dokáže.

V Bosně byl 6 měsíců zařazen u mechanizované roty jako střelec. Líbila se mu atmosféra, která tam byla. Získal spoustu kamarádů. V průběhu mise jej nejvíce zasáhly osudy lidí, kteří tam žili. Bída, utrpení, které jim přinesla válka, viděl na každém kroku. Rozbité domy, trvalé zranění, tvrdě pracující ženy. To byl pro něj každodenní obraz domorodců. Co jej nejvíce zaujalo na místních lidech, byla velká snaha své dcery provdat za alianční vojáky, čímž by jim zajistili lepší život. Samotnému se jedna líbila, ale neviděl v tom žádnou budoucnost.

Ve volném čase chodil hrát fotbal, nebo si četl. Když byla možnost, zúčastnil se mše, kterou vždy vedl vojenský kaplan. Vzpomínal na to, že kázání, které probíhalo v improvizovaných prostorech, mělo svou nezaměnitelnou atmosféru. S kaplanem byl v kontaktu i mimo kázání. Navštěvoval jej v době, když přijel na základnu. Dokonce byl s ním jako člen patroly při pravidelné kontrolní činnosti.

Po návratu do republiky ukončil na vlastní žádost služební poměr. Předpokládal, že si najde práci a na armádu bude již jenom vzpomínat. Při hledání práce rychle vystřízlivěl. Když jim pověděl, kde pracoval a kolik vydělal, tak mu sdělili, že nejsou schopni splnit jeho finanční požadavky.

Před koncem rozhovoru uvedl, že v průběhu mise psychicky dozrál. Změnil pohled na svět kolem sebe. Zjistil, že štěstí není jenom truhla plná pokladu.

Dílčí závěr

Respondent č. 5 po návratu z mise měl problém se získáním pracovního místa. To byla jeho největší překážka, která na něj po návratu do vlasti čekala. Toto období překonal díky svým rodičům. Z armády si odnesl přátelství, které přetrvává dodnes. Nemá žádné problémy, které by spojoval s účastí v misi.

6.8 Rozhovor č. 6

Koncem měsíce ledna 2013, jsem navštívil s rodinou svého kamaráda v menším městečku v blízkosti hranic se Slovenskou republikou. Přivítal nás společně s manželkou a dvanáctiletou dcerou. Ve svých 40 letech se věnuje své rodině, myslivosti a velkému sadu, ze kterého čerpá energii.

Respondent pod označením č. 6 pochází z dělnické rodiny. Vyrůstal se třemi sestrami. Po ukončení základní školy vystudoval střední školu, kterou ukončil maturitní zkouškou. Po prázdninách nastoupil na základní vojenskou službu. Jeho prvním civilním zaměstnáním byla práce v jedné restauraci. Zde pracoval jako číšník. Asi po 4 letech vyměnil bílou košili za montérky a začal pracovat v dílně na výrobu plastových oken. V této době se seznámil se svojí budoucí ženou. Tato na celé léto odlétala do Řecka, kde pracovala jako delegátka cestovní kanceláře. Koncem roku 1998 se jejich vztah částečně začal rozpadat. Každý bydlel zvlášť, neměli peníze na koupi domu či bytu, aby si mohli založit vlastní domácnost. Rozhodl se, že si vydělá peníze v armádě. Po obdržení povolávacího rozkazu šel sdělit svým rodičům, že byl zařazen k jednotkám SFOR. V době, kdy přišel k rodičům, potkal tam svojí sestru s manželem, který přišel rodině taktéž sdělit, že vstupuje do armády. O tom, že se oba rozhodli pro stejnou věc, nikdo nevěděl. Byli všichni z této situace hodně překvapeni. Aby se rodiče moc netrápili, slíbili jim, že se budou navzájem hlídat.

V době, kdy působil v Bosně, psal se rok 1999, byl jeho vztah s přítelkyní v troskách. Nevěděl, jak má řešit tento problém na dálku. Chodil cvičit a zase cvičit. Jeho zařazení a činnost u mechanizované roty mu vyplňovala téměř celý pobyt v Bosně. Pěší, ale i motorizované patroly byly fyzicky náročné. Jeho rota byla vyčleněna pro možný přesun na území Kosova, kterému odpovídal i výcvik. Byl spokojený a šťastný. Několikrát si sáhnul na dno svých fyzických sil.

Se svojí přítelkyní byl ve spojení prostřednictvím mobilního telefonu. Deník, který si zpočátku psal, později začal šít. To co nenapsal do deníku, napsal do dopisu. Před ukončením mise měl již v úmyslu opět nastoupit na místo, kde pracoval před vstupem do armády.

Po návratu z Bosny ukončil služební poměr vojáka a vrátil se k civilnímu životu. Nastoupil do svého bývalého zaměstnání, kde v současné době zastává funkci vedoucího výroby. S přítelkyní dlouho hledali k sobě znovu cestu. Nebyla to mise, která by je rozdělila, ale paličatost. Přítelkyně se chtěla stále věnovat svému povolání delegátky, kdežto dotazovaný chtěl založit rodinu. Zvítězila rodina, se kterou ale musí každý rok absolvovat desetidenní dovolenou v Řecku. Ale to se prý dá přežít.

V současné době udržuje kontakt s malou skupinou kamarádů, se kterými byl v misi. Samopal vyměnil za kulovnici a okop za myslivecký posed.

Dílčí závěr

Respondent pod č. 6 se po návratu z mise snažil o opětovné navázání vztahu, se svojí přítelkyní. Práci nehledal, bývalý zaměstnavatel byl rád, že se rozhodl nastoupit zpět. V současné době tomu odpovídá i jeho postavení v zaměstnání. Nemá žádné zdravotní potíže v souvislosti z účasti v misi. Peníze, které vydělal v armádě, investoval do bydlení. Udržuje kontakt s několika přáteli, které minimálně jednou ročně navštíví.

6.9 Rozhovor č. 7

Respondent pod číslem 7, je druhý nejmladší účastník mého průzkumu. Žije v blízkosti mého bydliště. I přesto, že jsme společně v roce 1999, strávili 7 měsíců v Bosně, potkali jsme se možná třikrát. Tento rozhovor bylo naše čtvrté setkání od návratu z Bosny. Je svobodný, nemá žádné děti, ani přítelkyni. Žije v domě rodičů, kde obývá svůj malý pokoj. Pokud by mi nepomohla jeho matka, rozhovor bych pravděpodobně od něj nezískal.

Po ukončení základní školy se přihlásil ke studiu učebního oboru obráběč kovů. V průběhu školy se dostal do skupiny jedinců, kteří užívali drogy. Nejprve začal s marihuanou, od které nebylo daleko k pervitinu. Začal hrát automaty, na které si později půjčoval peníze. Ve svých 21 letech byl tak zadlužený, že nebyl schopen pohledávky splatit. Potřeboval co v nejkratší době vydělat peníze. Schovával se před věřiteli, kde se dalo. Přítelkyně, se kterou v té době udržoval vztah, chtěla vše ukončit. Rozhodl se vstoupit dobrovolně do armády a účastnit se zahraniční mise. Před lékařskou prohlídkou se vyhýbal drogám. Neměl na ně ani peníze.

Na počátku roku 1999, obdržel povolávací rozkaz. I přesto, že byl uživatelem drog, prošel přes zdravotní prověrku, jejíž součástí byly psychologické testy, pohovor. Na jaře, po absolvování výcviku Českém Krumlově, vycestoval s armádou do Bosny. Zde působil u mechanizované roty. V průběhu výcviku získal na svou stranu několik kamarádů, s kterými si ve volném čase, chodil užívat. Misi absolvoval s pohledu nadřizených bez problémů. Svoji náklonnost k drogám neudržel na uzdě ani v armádě. Už z první dovolenky, na kterou jel po třech měsících služby, si přivezl pervitin. Byla to lahůdka po trávě (marihuaně), kterou získávali z místních zdrojů. I přes kontroly vojenskou policií, prošel misí s čistým štítem.

Nejvíce, co ho trápilo v misi, byl nedostatek sexu. Ten si společně s kamarády vynahrazoval masturbací. Tuto prováděl přímo na ubikaci. Záchody považoval za nedůstojné místo.

Po návratu do vlasti ukončil službu v armádě na vlastní žádost a užíval si volnosti. Práci nehledal, věnoval se pouze své přítelkyni a zábavě ve formě automatů, diskoték. Za dárky, které jí kupoval, utratil do půl roku všechny své úspory. Následoval rozchod, který mu vzal chuť do dalšího života. Přetrhal všechny vazby,

keré si vytvořil v misi. Dokonce i telefonní čísla vymazal. Postupem času se dostal ke svému starému způsobu života, který žil před vstupem do armády. Jeho otec mu dal práci, takže na obživu peníze vydělal. V současné době po večerech navštěvuje hospody a občas si obstará i nějakou tu drogu. V posledních dvou letech se potuluje po nocích s partou zlodějíčků.

Dílčí závěr

Respondent č. 7 byl nejmladším účastníkem mého průzkumu. Byl to jeden z nejobtížnějších rozhovorů, dle jeho chování bych předpokládal, že byl ovlivněn návykovou látkou, pravděpodobně pervitinem. Mise se zúčastnil z finančních důvodů. K armádě nezískal žádný vztah, peníze, které vydělal, utratil za dluhy, automaty a přítelkyni. Práci nikde nehledal, nic ho nenutilo, aby pracoval. Bydlet kde měl a po rozchodu z přítelkyní už ani nevyjížděl mimo svou obec, kde žije. Navštěvoval pouze hospody a opět začal vyhledávat své bývalé kamarády. V dnešní době pracuje společně se svým otcem, který nad ním drží pevnou ruku. Dle mého názoru, služba v armádě byla jeho dosavadním největším přínosem pro naši společnost a republiku. Zde bych neviděl žádný problém, který by mohl být spojován s účastí v misi, ale spíše zanedbaný výchovný problém z dospívání. To ale není součástí této práce.

6.10 Rozhovor č. 8

Rozhovor č. 8 byl proveden náhodně bez oslovení respondenta. Při mé služební návštěvě našeho hlavního města jsem jej potkal na autobusovém nádraží Florenc. Celých 13 let jsme se neviděli. Slovo dalo slovo a já jsem jej požádal, zdali by mi pomohl s mojí bakalářskou prací. Ani na vteřinu nezapřemýšlel a pověděl, že mi určitě pomůže. Sám totiž před čtyřmi lety ukončil bakalářské studium ve Zlíně.

Na podzim roku 1998 nastoupil základní vojenskou službu v Mariánských Lázních. V průběhu služby došlo k rozpadu vztahu s jeho přítelkyní. Byla to jeho první velká láska. V roce 1999 sestavoval jejich prapor kontingent, který měl střídat vojáky v Bosně. Rozhodl se, že se této mise zúčastní. Neměl žádné závazky, byl bezdětný a o životě téměř nic nevěděl.

V Bosně byl zařazen k mechanizované rotě jako řidič bojového vozidla pěchoty (BVP). Mimo to byl řidičem i malých pěchotních vozidel. Průběh mise byl podle jeho vyprávění pro něj přínosný. Sám o sobě tvrdil, že až tam dospěl, zjistil, co život obnáší a není zrovna jednoduchý. Často vzpomíná na vyprávění holek (místní ženy, které pracovaly na základně), které byly dost děsivé. On sám měl problém s minami, které se nacházely na každém kroku. Z těchto měl opravdový respekt. Obavy z min prožíval při každé patrole a to ať řídil malé vozidlo či bojové vozidlo pěchoty. Vždy měl odpovědnost za celou osádku. Ve svém volnu chodil často do posilovny, hrát fotbal a občas i na pivo, když byla jeho konzumace povolena.

Po návratu domů byl terčem různých otázek. Každý, kdo věděl, že se účastnil vojenské mise, chtěl od něj slyšet alespoň jeden zážitek. Sám po návratu zjistil, že pověst vojáka mu pomáhá při balení holek. Prostě v té době byl mladý dvacetiletý kluk, který si chtěl ještě užívat. Peníze, které za sedm měsíců v zahraničí vydělal, použil na zařízení bytu, koupil si celkem zánovní auto. Asi po třech měsících si šel hledat práci, za kterou se vydal do Prahy. Možná, že měl štěstí, ale práci našel hned první týden. Nastoupil do společnosti, která obchoduje i v zahraničí. Dnes pracuje v Německu na jedné z poboček.

Závěrem mi pověděl, že z armády vystoupil hned po návratu z mise. Účastí získal nejen kamarády, ale i základní pohled na celkové světové dění. V souvislosti s účastí v misi neměl žádné problémy. Pár týdnů se přizpůsoboval civilnímu životu,

ale tím, že měl dobré rodinné zázemí ani nepostřehl, že se za dobu jeho nepřítomnosti něco změnilo.

Dílčí závěr

Respondent pod č. 8, byl v době podpisu závazku vůči armádě mladým nevyzrálým mužem. Vzhledem k tomu, že byl bez závazků, nepocíťoval žádnou zodpovědnost, staral se pouze sám o sebe. V průběhu mise získal kamarády, které by nikde jinde nepotkal. Práci našel krátce po ukončení služebního poměru vojáka a tuto má dodnes. Zkušenosti nasbírané v armádě v civilním životě nevyužívá. Nepocíťuje žádné problémy, které by mohly mít souvislost s armádou.

6.11 Rozhovor č. 9

Respondent pod číslem 9 je vojákem od svých 22 let. Dnes čtyřicetiletý veterán, stále ve služebním poměru vojáka, zaučuje nováčky v ženijních dovednostech. Žije sám, ve vztahu byl asi tři roky, ze kterého má syna. Má za sebou účast v 7 misích, celkem asi 4 roky v zahraničí.

O svém povolání mluví jako o poslání. Nikdy nepřemýšlel nad tím, že by dělal něco jiného. Po vyučení nastoupil na základní vojenskou službu, kde podepsal svůj první závazek k armádě. Od té doby je stále v zeleném. Jeho první mise byla na území bývalé Jugoslávie v jednotkách UNPROFOR. Od té doby se do této země podíval nejen jako turista, ale i v jednotkách IFOR, SFOR, KFOR. Vždy, když jede na dovolenou do Chorvatska, vzpomene si na dobu, kterou prožil na tomto Balkánském poloostrově. Z posledních misí, kterých se účastnil, byla mise v Iráku a Afghanistanu. V průběhu služby si vydělal více peněz, než by pracoval v civilu. Zabezpečil si bydlení, krásné auto, motorku, naspořil peníze pro svého syna. Nemusí obracet každou korunu, jako někteří jeho vrstevníci.

Ze svých zkušeností může říci, že příprava před misí a zázemí v průběhu misí, v současné době označováno zahraniční operace, se stále zlepšuje a je na profesionální úrovni. Výcvik se odvíjí od účelu operací, jejich specifických úkolů. Je stále profesionálnější, nejen po stránce fyzické, ale i příprava mužstva na možné emočně vypjaté situace. Nejdůkladnější přípravu podstoupil před výjezdem do Afghanistanu. Zde byl kladen velký důraz na fyzickou přípravu spojenou s psychologickou přípravou. Každé této přípravy se účastní i psycholog, který je k jednotce přiřazen už při stmelovacím výcviku. Toho nikdy osobně nepotřeboval, ale pokud se chová normálně, je tento součástí kolektivu. Zapojuje se do všech akcí i mimo službu, zejména sportovní aktivity. Další, takzvaný duchovní psycholog neboli kaplan, je také součástí každé dnešní zahraniční operace. Prvního kaplana potkal na své druhé misi IFOR. I když není věřící, vzpomíná nejraději na kaplana z mise v SFOR. Ten se dokázal odvázat, dal si s nimi pivo, uměl hrát na kytaru a dokonce si vykouřil i doutník.

Ze svých misí si odvezl spousty vzpomínek, zkušeností a přátelství. Na jedné z misí ztratil dobrého kamaráda, který tragicky zahynul při zneškodňování miny. To byla jeho největší negativní zkušenost, která se ho v dané chvíli dotkla.

Bral to jako další životní překážku, kterou překonal, a ze které si vzal ponaučení do dalšího života. Na pohřbu brečel jako malý kluk. Ani v této chvíli nezapřemýšlel o tom, že by profesionální armádu opustil.

Co se ho nejvíce dotýká, je naprostá neprofesionalita a neschopnost rozhodování na velících postech, kteří se díky svým známostem dostanou z kanceláří přímo do operačních štábů zahraničních operací. Právě tito dle jeho názoru pohrdají základními funkcemi, které zabezpečují hlavní chod armády.

Po návratu z misí neměl nikdy problémy, které by ovlivňovaly jeho chování. Pouze jednou si musel dát do pořádku osobní věci. To bylo v době, kdy se rozpadl jeho vztah přítelkyní. Společně se museli dohodnout na majetkovém vyrovnání a určit si společnou výchovu jejich syna. Vždy se po ukončení zahraniční operace ihned zapojuje do chodu svého mateřského útvaru. Dokonce se mu stalo i to, že po návratu se musel účastnit čtrnáctidenního cvičení. To je pro něj návrat do reality, řekl závěrem s úsměvem.

Dílčí závěr

Respondent č. 9 je jediným, který je v současné době stále ve služebním poměru vojáka z povolání. Za své působení v armádě se účastnil celkem již sedmi zahraničních operací. Může porovnávat přípravy na jednotlivé mise. Sám uvedl, že se zvýšila jak odborná tak i fyzická příprava. Součástí každé operace je i psycholog a kaplan, kteří se plně zapojují do výcvikového procesu, tak i do dění na základně. Sám ani jednoho z osobních důvodů do současné doby nepotřeboval, ale jejich zkušenosti se každým výjezdem zvyšují, což se pozitivně odráží na přípravě. Rozpad svého vztahu s přítelkyní odůvodnil celkovou charakteristikou povolání, které vykonává. Ani v době rozpadu vztahu neuvažoval o tom, že by se živil něčím jiným. Tato práce je jeho životem.

7. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se snažil zjistit, zdali mají účastníci vojenských zahraničních operací v dalším životě potíže, které by získali v souvislosti s účastí v těchto operacích. Toto téma mne zajímalo především z toho důvodu, že jsem sám musel překonat určité překážky při své resocializaci, zejména při hledání nového zaměstnání. Každého z účastníků tento socializační proces po návratu čeká.

Při zpracování praktické části jsem byl v kontaktu s devíti účastníky těchto operací, kteří se vyrovnávali s překážkami po svém. Pouze jediný respondent je stále ve služebním poměru vojáka z povolání. U tohoto po návratu ze zahraničí nenastává velká změna. Svoji práci vykonává ať už u mateřského útvaru nebo při výkonu svého povolání v zahraničí. Z jeho rozhovoru je patrné, že příprava před a v průběhu výjezdu do zahraničí je stále profesionálnější. Vojskový psycholog s kaplanem je součástí každé operace. Práce, kterou vykonává, mu zabezpečila slušný životní standart, který by si chtěl ještě udržet. O civilním životě v současné době nepřemýšlí.

Osm respondentů již žije dlouhodobě civilním životem. Z těchto osmi, tři respondenti nemohli dlouhodobě najít odpovídající práci, jeden po návratu sloužil ještě dva roky v armádě, dva měli zaměstnání zajištěné krátce po návratu z mise. Další dva respondenti práci nehledali. Jeden z nich využil naspořené peníze pro splnění svého snu, druhý své peníze bezhlavě utrácel.

Podle výsledku rozhovoru respondenta pod č. 2 bych předpokládal, že u něj mohlo dojít k posttraumatické stresové poruše, což se projevuje při používání zábavné pyrotechniky, kdy se mu pravděpodobně vybavují výbuchy minometných granátů.

Rozpady partnerských vztahů respondentů bylo vyvrcholení dlouhodobých problémů, které neměly přímou souvislost s účastí respondenta v zahraniční operaci. Účast byla v určitých případech urychlovačem rozpadu. Sedm respondentů v průběhu operací získalo přátelství na celý život. Pouze dva zpřetrhali veškeré vazby.

S komisí pro rodinu (KopR) se osm účastníků neseťkalo. Pouze respondent pod č. 9 měl určité informace o těchto aktivitách při útvech. On sám však jejich služeb nikdy nevyužil. I přesto, že žádný z respondentů nemá s komisí zkušenost lze říci, že aktivita ze strany praporů v oblasti péče o své vojáky a jejich rodinné příslušníky má vzrůstající tendenci.

Důvody účasti v těchto zahraničních operacích byla pro většinu motivována finančním ohodnocením, které je nadprůměrné vůči průměrné mzdě v republice. Dalším důvodem bylo prožití určitého dobrodružství.

Závěrem lze říci, že účast v zahraničních operacích nemá negativní vliv na další život veteránů. Z mého průzkumu vyplývá, že velkou překážkou při resocializaci je hledání zaměstnání v civilním sektoru. Zkušenosti načerpané v armádě je možné uplatnit pouze v malém okruhu povolání, kde by mohlo z jejich strany docházet k seberealizaci. Většinou se jedná o práci policisty, hasiče, nebo pracovníka bezpečnostní služby. Z těchto důvodů bych určitě doporučil podporovat obdobné projekty, jako je projekt „Začleňování válečných veteránů do civilního života s důrazem na uplatnění na trhu práce“. Tak jak u aktivity „Komise pro rodinu“, žádný z respondentů v době ukončení závazku neměl možnost účastnit se obdobného projektu, při hledání civilního zaměstnání.

V této práci je obsaženo malé procento novodobých veteránů. Nelze tedy říci, že zjištění, které je možné odvodit z mé práce, jsou všeobecně platné. S jistotou ale mohu říci, že novodobých veteránů bude stále přibývat.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. DZIAKOVÁ, O., Vojenská psychologie, 1. vyd., Praha, Triton, 2009, ISBN 978-80-7387-156-7
2. HARTL, P., Psychologický slovník, 3. vyd., Praha, Budka, 1996, ISBN 80-9015 49-0-5
3. HERMAN, E., DOUBEK, P., Deprese a stres, Praha, Maxdorf, s.r.o., 2008, ISBN 978-80-7345-157-8
4. JANDOUREK, J., Sociologický slovník, 1. vyd., Praha, Portál, 2001, ISBN 80-7178-535-0
5. KMENTA, J., VALO, J., ŽELINSKÝ, P., Pouštní horečka, 1. vyd., Praha, Želinský 1942, 1999, ISBN 80-238-3453-3
6. MIOVSKÝ, M., Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu, 1. vyd., Praha, Grada Publishing, a.s., 2006, ISBN 80-247-1362-4
7. NAKONEČNÝ, M., Encyklopedie obecné psychologie, 2. vyd., Praha, Academia, 1997, ISBN 80-200-0625-7
8. NAKONEČNÝ, M., Sociální psychologie, rozšířené a přepracované vydání, Praha, Academia, 2009, ISBN 978-80-200-1679-9
9. PAULÍK, K., Psychologie lidské odolnosti, 1. vyd., Praha, Grada Publishing, a.s., 2010, ISBN 978-80-247-2959-6

Jiné zdroje:

10. A report – čtrnáctideník Ministerstva obrany České republiky, odborný časopis
11. Psychologická služba AČR, vojenská publikace, Praha 2006
12. Vlastní zápisky ze zahraniční mírové mise

Internetové zdroje:

13. www.army.cz
14. www.kaplani.army.cz
15. cs.wikipedia.org

9. SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
ČR	Česká republika
ESF	Evropský sociální fond
KopR	Komise pro rodinu
NATO	Severo-atlantická aliance
OSN	Organizace spojených národů
WHO	Světová zdravotnická organizace